

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2022

Klára Maštaliřová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

**Možnosti trávení volného času dětí předškolního věku v Regionu Dolní
Berounky**

Bakalářská práce

Autor: Klára Maštalířová

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Klára Maštaliřová
Studium:	P131127
Studijní program:	B7505 Vychovatelství
Studijní obor:	Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport
Název bakalářské práce:	Možnosti trávení volného času dětí předškolního věku v Regionu Dolní Berounky
Název bakalářské práce AJ:	Possibilities of spending free time of preschool children in the Lower Berounka Region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl: Zjistit jak děti předškolního věku tráví svůj volný čas v daném regionu. Vymezení pojmu volný čas. Dále se budu věnovat dějinám a současnosti předškolního vzdělávání. Rodině, která nejvíce ovlivňuje volný čas takto starých dětí. A budu mapovat možnosti pro volný čas v tomto regionu. K výzkumu využiji kvantitativní metodologii - dotazníkové šetření mezi rodiči dětí s cílem zjistit jak děti mohou trávit svůj volný čas.

Pávková, J., Pedagogika volného času, ISBN 978-80-7290-666-6 Langmeier, J., Krejčíková, D., Vývojová psychologie ISBN 80-247-1284-9 Kaplánek, M., Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase ISBN 978-80-262-0450-3 Pelikán, J., Hledání těžiště výchovy, ISBN 978-80-246-1265-2 Kopecký, M., Filozofie výchovy, ISBN 978-80-239-9001-0 (brož.) Janiš, K., Úvod do problematiky volného času, ISBN 978-80-7248-530-7

Garantující pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Knotková
Oponent:	Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou závěrečnou práci, Možnosti trávení volného času dětí předškolního věku v Regionu Dolní Berounky, vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 29.4.2022

Poděkování

Děkuji vedoucí mé závěrečné práce Mgr. Aleně Knotkové za trpělivost, cenné rady a odborné vedení této práce.

Dále bych chtěla poděkovat celé rodině, která mi umožnila se ke studiu opět vrátit a práci dopsat.

Anotace

Maštalířová, Klára. *Možnosti trávení volného času předškolních dětí v Regionu Dolní Berounky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 90 s. Bakalářská závěrečná práce.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou způsobu trávení volného času dětí předškolního věku, institucemi a organizacemi, které poskytují předškolním dětem aktivní trávení volného času v oblasti Dolní Berounky. Teoretická část bakalářské práce charakterizuje volný čas dětí předškolního věku, popisuje toto vývojové období a zabývá se rodinou a jejím vlivem na volnočasové aktivity předškolních dětí.

V praktické části jsou informace získané prostřednictvím dotazníkového šetření o způsobu trávení volného času dětí ve věku 3 až 6 let. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak děti předškolního věku tráví volný čas, jestli navštěvují zájmové kroužky, zda je dostatek možností ke kvalitnímu trávení volného.

Klíčová slova: děti předškolního věku, volný čas, volnočasové aktivity, hrát si, dítě, rodina

Annotation

MAŠTALÍŘOVÁ, Klára. Possibilities of spending free time of preschool children in the Dolní Berounky Region. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 90 pp. Bachelor work.

This bachelor work deals with the issue of leisure time of preschool children, institutions and organizations, which provide active spending of free time for preschoolers in the Dolní Berounka area. The theoretical part of this work characterizes the leisure time of preschool children, thoroughly describes this development period and deals with the family and its impact on free time activities of preschool children.

In the practical section, the information is obtained through a questionnaire survey on how to spend free time of children aged 3 to 6 years. The aim of the research was to find out how preschoolers spend their free time, if they attend hobby groups, or whether there are enough opportunities in the area for quality leisure time.

Key words: preschool children, leisure time, free time activities, playing, child, family

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Trávení volného času	11
1.1 Co je to volný čas	11
1.2 Přínos volného času a jeho funkce	13
1.3 Možnosti trávení volného času	15
1.4 Činnosti volného času	16
1.5 Volný čas dětí předškolního věku a činitelé, kteří volný čas ovlivňují	19
2 Vývoj předškolních dětí.....	23
2.1 Pohybový vývoj a tělesné znaky předškoláků.....	23
2.2 Kognitivní vývoj.....	24
2.3 Emoční vývoj	25
2.4 Sociální vývoj.....	26
2.5 Kresba a řeč.....	27
3. Rodina předškoláka	30
3.1 Význam a funkce rodiny	30
3.2 Výchovné styly v rodině.....	32
3.3 Rodina a volný čas dětí předškolního věku.....	34
3.4 Moderní technologie jako součást volného času dětí předškolního věku	36
3.5. Hra a hračky	37
4. Region Dolní Berounky.....	39
4.1 Charakteristika míst a možnosti pro volný čas	40
4.2 Zařízení pro zájmové vzdělávání dětí předškolního věku.....	44
5 Výzkumné šetření	46
5.1 Výzkumný cíl a hypotézy.....	46
5.2 Výzkumné metody a výzkumný vzorek	47
5.3 Technika sběru dat a metody analýzy	49
5.4 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace.....	50
5.5 Diskuse a doporučení pro využití volného času předškoláků.....	76
5.6 Zhodnocení naplnění cílů a hypotéz výzkumné části.....	77
<i>Závěr.....</i>	81
<i>Seznam použité literatury a zdrojů.....</i>	82
<i>Seznam obrázků a tabulek.....</i>	88
<i>Seznam příloh.....</i>	90

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybrala, abych skloubila svůj studijní obor (pedagogika volného času), své zaměstnání (učitelka v MŠ), které jsem začala vykonávat již v průběhu studia a místo, kde žiji (region Dolní Berounky). Proto jsem nakonec vymyslela téma: Možnosti trávení volného času dětí předškolního věku v regionu Dolní Berounky.

Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jak tráví děti předškolního věku svůj volný čas v regionu Dolní Berounky. Výzkum byl proveden a zaměřen na všechny běžně přístupné možnosti trávení volného času pro předškolní děti.

Volnočasová dotace je u předškoláků poměrně velká a možnosti pro rozvíjení dovedností s ohledem na individuální zvláštnosti jsou tedy značné. Zde sehraávají významnou roli rodiče. Jejich úkolem je určit, co je pro jejich děti vhodné, co nebezpečné. Na jejich volbě stojí, jak bude volný čas jejich dětí naplněn a v čem je to může obohatit. Výchovou k smysluplnému trávení volného času od nejútlejšího věku vedeme děti k aktivnímu způsobu života, vychováváme a vzděláváme je, tím předcházíme sociálně-patologickým jevům, které by se v budoucnu mohly objevit.

V teoretické části se věnuji vymezení pojmu volného času, jeho funkcím, formám trávení volného času, volnočasovým činnostem a činitelům, které ho ovlivňují. Dále se věnuji věkové skupině předškolních dětí, jejich specifickým rysům v oblasti motorického vývoje a tělesných znaků, kognitivního vývoje, emočního vývoje, sociálního vývoje, kresby a řeči. Pozornost věnuji také rodině, která má největší vliv na volný čas takto malých dětí i hře a hračky, které odjakživa k volnému času dětí patří.

V teoretické části jsem oproti předpokladům vynechala část zbývající se dějinami a současností předškolního vzdělávání. Při psaní závěreční práce jsem za pomoci vedoucí zjistila, že pro směr práce nejsou tyto věci podstatné.

Mou snahou bylo zmapovat složení obyvatel, volnočasové instituce, zařízení pro zájmové vzdělávání dětí předškolního věku a další místa, kde se dá trávit volný čas v oblasti Dolní Berounky. Pokusila jsem se o výčet nejrozličnějších možností trávení volného času předškoláků v regionu. Zmiňuji také moderní technologie jako součást volného času dětí předškolního věku současnosti.

V praktické části se zabývám volným časem v regionu. Zaměřuji se na otázku: *„Jaké možnosti pro trávení volného času dětí předškolního věku v regionu Dolní Berounky jsou nejčastěji využívány?“*

Zjišťuji, složení nabídek v regionu i to, zda je rodiče využívají, jestli je pro ně nabídka dostačující nebo musí využívat nabídky mimo region a dále, jaká je náplň a možnosti trávení volného času dětí předškolního věku.

Výzkumnou metodou pro zjištění stanoveného cíle je dotazník, který jsem sama vytvořila. Získaná data z jednotlivých míst jsou mezi sebou porovnána a interpretována v této práci. Z šetření vyplynuly klíčové informace, ve kterých mimo jiné za důležité považuji zjištění, jaké kritérium je pro rodiče rozhodující při výběru volnočasových aktivit.

V závěru bakalářské práce se zabývám výsledky dotazníkového šetření a doporučení pro využití volného času předškoláků, která z těchto výsledků plynou.

„Děti mají právo na vzdělání a je povinností státu, aby zajistil, že základní vzdělání bude bezplatné a povinné, že kázeňská opatření budou respektovat důstojnost dítěte (čl. 28) a že cíle výchovy a vzdělávání jsou v maximální možné míře slučitelné s rozvojem osobnosti dítěte stejně jako s jeho psychickými a duševními schopnostmi (čl. 9). Výchova a vzdělávání by mělo podporovat úctu k rodičům, kulturní totožnost, jazyk a hodnoty a mělo by připravovat dítě na zodpovědný život ve společnosti v duchu porozumění, míru, tolerance a přátelství mezi všemi lidmi (čl. 30). Děti mají právo užívat volného času, rekreace a kulturních aktivit (čl. 31)“ (David, 1999, s. 25-26).

1 Trávení volného času

„Je chápán jako opak nutné práce a povinností, jako doba, kdy si své činnosti můžeme vybrat a děláme je dobrovolně. Z hlediska dětí do volného času nepatří vyučování a příprava na ně, sebeobslužné činnosti, péče o zevnějšek, pomoc v domácnosti a činnosti plynoucí z uspokojování biologických potřeb.“ (Janiš, Skopalová a Janiš, 2017, s. 77)

1.1 Co je to volný čas

Volný čas je odvozen od pojmu „čas“ s přívlastkem „volný“. K pojmu volný čas můžeme přistupovat ze dvou zcela odlišných stran. Nový přístup můžeme z historického pohledu sledovat od doby, kdy lidé pracovali mimo svůj domov a brali mzdu za odvedenou práci nebo dobu strávenou v zaměstnání. Počátky tohoto přístupu úzce souvisí s rozvojem školství a významu pak tento přístup nabývá především v době industrializace.

Druhý přístup má své počátky již ve starověku a označuje stav člověka, který není vázán k povinnostem, může odpočívat nebo se věnovat libovolným činnostem.

V současné době je známo dvojí chápání pojmu volný čas. Jedná se o jeho pozitivní a negativní vymezení. Volný čas v negativním slova smyslu znamená čas, který není doposud ničím naplněný, veškerý volný čas, který zbude po splnění každodenních činností a povinností ve škole, doma i jinde (Pávková 2001).

Kvalitativní – pozitivní vymezení volného času charakterizuje Vážanský jako *„dobu, která jedinci umožňuje svobodnou volbu činností, kdy se může svobodně realizovat a dělat to, co chce, k čemu jej nikdo nemutí a k čemu také není podvědomě nucen“* (Vážanský 2001, s. 11). Podle tohoto autora volný čas poskytuje dětem a mládeži velké možnosti, aktivit a činností, které mohou, ale nemusí dělat. Ve volném čase, čase svobody, si děti vybírají dle vlastních preferencí, zkouší a střídají různé druhy činností. Volný čas chápe jako čas pro sebe, na přemýšlení, zábavu, umění, odpočinek nebo nicnedělání. Klíčovou rolí zde nehraje čas jako takový, ale spíše kvalita svobody.

V literatuře se dále můžeme setkat s pojmy širší a užší smysl volného času.

Širší smysl volného času znamená veškerý čas mimo pracovní dobu tedy i spánek, jídlo, péče o tělo a další věci, které jsou nutné dělat.

Užší smysl naopak nezahrnuje věci jako cestu do práce, spánek a činnosti, které jsou pevně zakotveny v osobním režimu jednotlivce.

Další vymezení hovoří o měkkých a tvrdých volnočasových aktivitách. Měkké aktivity jsou samozřejmostí a nepotřebují zvláštní koncentraci (poslech hudby, sledování televize) a tvrdé aktivity označují vědomou aktivní volbu (sport).

V současné době není definice volného času jednoznačná a různí autoři, proto uvádějí různé definice pro volný čas. Shodují se však na tom, že hlavními atributy volného času jsou možnost svobodné volby činností, příjemný prožitek, potěšení a radost z činnosti, příležitost k rekreaci, odpočinek, osobní rozvoj, načerpání sil. Je to opak doby nutné k práci a povinnosti.

Jak uvádí Průcha, Walterová a Mareš (2001), volný čas je doba, ve které si činnosti svobodně a dobrovolně vybíráme, děláme je rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění. Shodně charakterizuje volný čas Němec (2002), který jej považuje za čas, ve kterém si dobrovolně volíme takové aktivity, které v nás vzbuzují pocit radosti a uspokojení. Zmiňované aktivity nám mohou přinášet zábavu, potěšení, pocit bezpečí a jistoty a poskytují nám prostor pro relaxaci, odpočinek. Jak Němec (2002) dále uvádí, prostřednictvím těchto volnočasových aktivit objevujeme a rozšiřujeme své dovednosti a schopnosti. Jde tedy o důležitou oblast seberealizace člověka.

Hofbauer (2004) dodává, že ve volném čase člověk neprovádí aktivity pod nátlakem povinností vyplývajících ze sociálních rolí. Důležitou součástí volného času jsou tedy zájmové činnosti. Volný čas přispívá k formování osobnosti jedince. Rozsah volného času je daný více podmínkami, mezi které patří povinnosti jedince, jeho věk, potenciál, předpoklady, sociální a ekonomické zázemí apod.

Opakem volného času je čas povinností, tedy čas, kdy činnosti vykonávat musíme, ať chceme nebo ne, ať jsou příjemné či nepříjemné. Podle Hofbauera (2004) můžeme volný čas vymezit jako čas, který nám zůstává po vykonání všech pracovních nebo nepracovních povinností.

Pracovními povinnostmi u dětí máme na mysli činnosti související se školní přípravou, péčí o rodinu, domácnost, zajišťování základních biologických potřeb a také ztrátový čas patřící ke všem těmto činnostem. Volným časem je pak doba, která nám zbývá po čase pracovním a čase vázaném, přičemž vázaný čas pojímá bio-fyziologické

potřeby člověka a jiné mimopracovní úkoly. Pokud na volný čas nahlížíme z pohledu dětí, doba pobytu v mateřské škole, vyučování a činnosti s ním spojené, sebeobsluhu, péči o zevnějšek a soukromé věci, povinnosti v rodině a domácnosti do volného času neřadíme (Pávková 2008).

Jak blíže charakterizuje Pávková (2008), do volného času nepatří aktivity, které zajišťují biologický život člověka – strava, spánek, hygiena, zdravotní péče.

Pojem polovolný čas se používá pro činnosti, které od sebe nejdou úplně jednoznačně oddělit. Některé povinnosti člověk plní rád, a dokonce ho i baví (vaření, starost o automobil) a některé volnočasové aktivity nejsou jen zábavou, ale něco nám i přinášejí, mají pro nás hmotný efekt – zahradničení, chytání ryb (Pávková 2008).

Je nezbytné podotknout, že volný čas je pro člověka pozitivní jedině tehdy, když je vhodně naplněn (Spousta, 1994). Jak dále Spousta (1994) uvádí, volný čas a čas povinností u člověka získal formu neustálé výměny práce a volného času. Toto střídání aktivit a odpočinku odpovídá našemu biologickému rytmu (Spousta, 1994).

1.2 Přínos volného času a jeho funkce

Výchova ve volném čase je charakterizována svými cíli, podmínkami a charakteristickými funkcemi. Rozlišujeme funkce výchovně-vzdělávací, sociální, zdravotní a preventivní. Zařízení a organizace, které se výchovou ve volném čase zabývají plní tyto funkce v různé šíři a různými způsoby a jejich důležitost se mění s vývojem společnosti.

- **Výchovně-vzdělávací funkce**

Plnění této funkce je považováno za nejdůležitější. Instituce se podílejí na vědomém, promyšleném a cílevědomém utváření osobnosti, rozvíjení schopností a zájmů vychovávaných jedinců. Jde o usměrňování, kultivaci a uspokojování potřeb. Cílem je také zlepšení morálních vlastností a formování žádoucích postojů. Předpokládá se vliv na veškeré složky osobnosti jako je složka tělesná, psychická i sociální. Klienti jsou zde vhodnými způsoby motivováni, aby se naučili vhodně disponovat se svým volným časem, chtěli získávat nové zkušenosti, dovednosti a vědomosti v celém své dalším životě. Prožitý úspěch ve volnočasových aktivitách pomáhá k sebedůvěře a

pocitu sebeuspokojení, seberealizaci a také k umění sebehodnocení. Rozmanitými a zajímavými aktivitami je možné motivovat děti k smysluplnému trávení volného času.

- **Sociální funkce výchovy**

Sociální funkci výchovy ve volném čase chápeme jako péči a dohled nad dětmi, v době, kdy nejsou přítomné v mateřské škole a rodiče musí být v zaměstnání nebo jsou jinak zaneprázdněni. Tuto funkci mohou zastávat různá školská, zájmová, výchovná nebo kulturní zařízení. Uvedená zařízení částečně přebírají funkci rodiny, při ovlivňování volného času dětí. Pomáhají dětem z méně podnětného a konfliktního rodinného prostředí, vyrovnávají rozdíly mezi nestejnými materiálními a psychologickými podmínkami, ve kterých děti vyrůstají (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011). Podstatou této funkce je setkávání dětí v různých skupinách sociálního prostředí, kde mají příležitost navazovat další nové sociální kontakty s dětmi, které mají podobné zájmy a záliby. Tím dochází ke zdokonalování sociální a komunikativní dovednosti a sociální interakci či percepce.

- **Zdravotní funkce**

Podstatou zdravotní funkce je, že všechny činnosti ve volném čase musí přispívat ke zdravému tělesnému, psychickému i sociálnímu vývoji dítěte. Instrukce zdravotní funkci plní hlavně díky usměrňování režimu dne, kterým pomáhají vytvářet zdravý životní styl. Aktivní činnosti pomáhají a podněcují k pohybu na čerstvém vzduchu, což slouží jako kompenzace k dnešnímu sedavému stylu života. Cílem výchovy ve volném čase je to, aby se pohybové činnosti staly součástí běžného života jedince. Instrukce, které zajišťují stravování, mohou být dobrým vzorem pro zdravou výživu a děti směřovat ke správnému stravování a vytvoření zdravých stravovacích návyků. Psychické zdraví podpoříme příjemným prostředím, pohodou, přátelstvím, radostí a uspokojením z činností, které chceme dělat. Fyzické i psychické rovnováhy docílíme střídáním aktivit psychických a tělesných, činností organizovaných a spontánních nebo aktivit uskutečňovaných ve skupině a individuálně (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

- **Preventivní funkce**

Preventivní funkci mohou naplňovat ty instrukce, které se podílejí na výchově mimo školní výuku, a působí převážně v oblasti nespecifické primární prevence. Taková prevence má za úkol předcházet problémům již od útlého věku. Mezi sociálně-

patologické jevy, na jejichž prevenci se u dětí zaměřujeme, patří závislosti (drogy, alkohol, cigarety), kriminalita a delikvence, virtuální drogy (PC, TV, internet), patologické hráčství, záškoláctví, šikanování, vandalismus a další formy násilí, xenofobie, rasismus, intolerance.

Prevence má tři roviny: primární, sekundární a terciální. Primární prevence je určena celé veřejnosti a především té, které se žádné sociálně-patologické jevy netýkají. Do primární prevence patří všechny aktivity, které podporují smysluplné využití volného času, pozitivní sociální chování a zdravý životní styl. Sekundární prevence je zaměřena na jedince a skupiny, které jsou velmi rizikové, ale také na jejich pravděpodobné oběti. V terciální prevenci jde především o léčení. Jejím cílem je zabránit recidivě u lidí, kteří již podlehlí nežádoucím vlivům (Pávková 2008).

1.3 Možnosti trávení volného času

Snahou o smysluplné trávení volného času dětí a mládeže přispíváme k formování osobnosti jedince a následně k jeho socializaci. Toto hodnotné prožívání může částečně suplovat nedostatky rodinného nebo školního prostředí. V trávení volného času rozlišujeme formu aktivní a pasivní.

V aktivní formě dítě samo něco dělá, vytváří, čímž se seberealizuje a zdokonaluje. Tato forma odpočinku podporuje zdravý životní styl a slouží i jako prevence sociálně patologických jevů. Naučit se trávit svůj volný čas aktivně a později si tento návyk osvojit určuje to, jakým způsobem tráví volný čas děti v rodinném prostředí, ve škole i ve volnočasových institucích. Činnosti a aktivity provozované dětmi nejčastěji jsou organizovaná fyzická aktivita i neorganizovaná tělesná výchova a sportovní činnosti. Dále zájmová činnost v hudebních, výtvarných, technických, přírodovědeckých a dalších kroužcích. Řadíme sem i pobyt venku na čerstvém vzduchu například při výšlapu, výletu apod. a dále činnosti na pozemku. Patří sem také činnost, která je společenská, pohybová a uskutečňovaná na čerstvém vzduchu. A v neposlední řadě pobavení, které uvolňuje psychické vypětí a podílí se na osobnostním růstu dětí.

Nezájem o trávení volného času dětí a mládeže může mít za následek vznik nežádoucích společenských jevů. Proto je důležité sledovat pasivní formy prožívání volného času.

Digitalizace a vývoj informační technologie přináší další masově používanou možnost pasivního trávení volného času. V současné době mají komunikační a informační technologie stále větší oblibu u čím dál mladších dětí. Není neobvyklé, že již velmi malé děti vlastní a umí ovládat mobilní telefon, počítač nebo tablet a po návratu ze školky jejich používáním vyplní převážnou část svého volného času. Navzdory skutečnosti, že se rodičům doporučuje, aby děti předškolního věku zacházely s počítačem maximálně 15-20 minut denně, a to formou edukačních her nebo hlavolamů, a že by neměly pracovat s internetem (Hofbauer 2004).

Další značnou část v oblasti pasivně tráveného volného času tvoří sledování televize. Nekontrolované sledování televize nabízí dětem agresi a násilí a další nevhodné programy, díky kterým mohou především menší děti nabýt přesvědčení, že agrese je běžnou a žádoucí součástí života. Současně se při takovém trávení volného času zhoršuje zrak, funkce oběhové soustavy, motorického ústrojí a dalších orgánů.

K riskantní pasivní formě trávení volného času z pohledu prevence sociálně-patologických jevů je toulání se z důvodu nudy.

Pasivní trávení volného času však nemusí být vnímáno negativně, pokud nás obohacuje o kulturní zážitky v divadlech, kinech nebo koncertech. Mezi další oblíbenou pasivní činnost patří poslouchání hudby nebo čtení literatury, které přispívá k rozvoji kognitivních funkcí i sociálnímu formování jedince.

Ať již aktivní nebo pasivní trávení volného času nesmí nastávat z omrzlosti a nudy. Vždy máme na mysli svobodu a spokojenost, které nám poskytnou možnost odpočinku, relaxace a spokojenosti.

1.4 Činnosti volného času

Podle Hofbauera (2004) se může záliba z dětství proměnit od volnočasové činnosti v oblíbenou profesi. Jak dále uvádí, volný čas a činnosti v něm praktikované se neustále vyvíjí a prohlubují a mohou se postupně dostat až na profesionální úroveň.

Volnočasové činnosti dětí rozdělujeme na odpočinkové, rekreační a zájmové.

- **Odpočinkové činnosti** jsou klidné, pohybově i psychicky nenáročné aktivity, které umožňují zbavit se psychické i fyzické únavy. K odpočinkovým činnostem patří klid na lůžku a jiný odpočinek, relaxační cvičení, klidné hry u

stolu a na koberci, prohlížení a četba knih a časopisů, poslech pohádek, rozhlasu, sledování televize, rozhovory o zážitcích, divadlech, sportovních akcích a nenáročných vycházky. Je vhodné, když si může dítě samo zvolit, jaké činnosti se chce věnovat, aby si odpočinulo. Odpočinkové aktivity zařazujeme při největším poklesu výkonnosti, to je ráno, po obědě a večer.

- **Rekreační činnost** se vyznačuje značnou pohybovou aktivitou, ideálně venku na čerstvém vzduchu. K rekreačním aktivitám řadíme tělovýchovné chvílky (správné držení těla, nervosvalová koordinace, vyrovnávací a uvolňovací cviky), zdravotní a kondiční cvičení s náčiním i bez něho, pohybové hry, lokomoční pohyby, sportovní hry, sporty, využívání dětských hřišť k různému pohybu, vycházky do přírody, činnosti zaměřené na ochranu přírody a činnosti hudebně-pohybové. Při všech zmiňovaných činnostech dbáme na vývojové zvláštnosti dětí.

Tyto činnosti zařazujeme podle výkonnostní křivky. Výkonost je ráno nízká, pozvolna stoupá, vrcholu dosahuje mezi 9-10 hodinou, potom pozvolna klesá. Největší útlum přichází okolo 13-15 hodiny. Následně opět stoupá a večer dochází k poklesu.

Rekreační činnosti vedou k uspokojení individuálních potřeb, vytváří pocit radosti, upevňují sociální vztahy a začleňují jedince do kolektivu. Slouží především k odreagování od povinností a jednostranné zátěže, proto si vybírá každý jiné aktivity, podle toho, od čeho se odreagovává.

- **Zájmové činnosti** jsou cílevědomé aktivity, díky kterým uspokojujeme a rozvíjíme naše potřeby, zájmy a schopnosti. Zpravidla bývají dlouhodobé a tím pomáhají při rozvoji a formování osobnosti a správné společenské orientaci. Jedinec má k činnosti vztah, tím se prohlubují a zlepšují zájmy a záliby. Zájmové činnosti mohou být individuální nebo skupinové. Zájem, podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2011), znamená celkové zaměření a koncentraci na určitou činnost, která má výrazný citový a trvalý charakter. Důležitou roli hraje motivace a zážitek z prováděné činnosti.

Zájmy dělíme podle několika kritérií – úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenské hodnoty a podle obsahu.

- Podle úrovně činnosti: aktivní (jedinec sám vyvíjí činnost, produkuje hodnoty) a receptivní (aktivita je omezena na vnímání předmětu zájmu, je zde nebezpečí pasivity).
- Podle intenzity: zájmy hluboké (silně jedince ovlivňují, rozvíjení a zdokonalují jeho poznávání a dovednosti, obohacují jeho život) a povrchní.
- Podle časového trvání: krátkodobé, dočasné či přechodné zájmy opakem jsou zájmy trvalé. Délka a intenzita je ovlivněna vývojem a zráním jedince.
- Podle stupně koncentrace: jednostranné a mnohostranné.
- Podle společenských norem: žádoucí (hodnotné) a nežádoucí (neslučují se se společenskými, případně právními normami).

Tradiční dělení podle obsahu zájmových činností

- Společenskovědní: poznávání významných objektů v místě bydliště, objektů s historickým významem, významných osobností, sledování politických a společenských událostí, setkávání a společné akce dětí, dodržování tradic, jak místních, tak státních, aj.
- Pracovně-technické: práce s různými materiály od papíru přes dřevo, textil až k modelovací hmotě, konstruktivní práce, montážní a demontážní činnosti (kolo, údržba, drobné opravy), modelářské práce, elektrotechnika, příprava pokrmů apod.
- Přírodovědné: pozorování živé i neživé přírody, pěstitelské práce, chovatelství, ochrana a tvorba životního prostředí, práce s odbornou i populárně naučnou literaturou, spolupráce s různými institucemi (muzea hvězdárny, občanské sdružení aj.), specializované zájmové činnosti (rybářství, včelařství, myslivost).
- Esteticko-výchovné: výtvarné (malba, kresba, modelování, sochařství, pozorování a chápání umění, stolování, oblékání), hudební (zpěv, hudebně-pohybové hry, hra na hudební nástroje, poslech hudby, zacházení se zvukovou technikou a získávání poznatků o hudbě a jejich interpretech) a literárně-dramatické (četba, reprodukční činnost, dramatizace, improvizace, tvořivé literární a dramatické činnosti, návštěvy kulturních představení).

- Tělovýchovné, sportovní a turistické: kondiční cvičení s náčiním i bez náčiní, s hudbou, průpravná a zdravotní cvičení, gymnastika, akrobacie, atletika, sportovní hry, pohybové hry, turistika (pěší, cyklistická, vodní), seznamování s úspěšnými sportovci, sledování sportovních soutěží, branné sporty.

Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti

- Sebeobslužné činnost: osobní hygiena a ochrana před infekcí (mytí rukou, kultura stolování), návyk účelného a vkusného oblékání, návyk péče o své okolí (udržování pořádku ve svých věcech, čistoty prostředí), návyky slušného jednání s lidmi a chování ve společnosti, schopnost komunikace a kompromisu, řešení konfliktů.
- Veřejně prospěšné činnosti: činnosti související s nejbližším okolím a péče o něj, materiální vybavení, činnosti, které pomáhají k utváření šetrného vztahu k majetku, úctě k lidské práci a klidem, odpovědnosti, schopnosti vést i se podřídit. Dále činnosti kulturní, osvětové, zaměřené na péči o životní prostředí a podněcující mezilidské vztahy. Činnosti prováděné ve prospěch větší skupiny (děti v ZŠ, dětský domov, obyvatelé domova seniorů, obyvatelé města či celé planety), kde se většinou všichni neznají, ale také ve prospěch menší skupiny osob (rodina, školní třída, pracovní kolektiv), kde se většinou všichni dobře znají.

Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti na sebe navazují a souvisejí se sebou. Mají přechodnou fázi a tím je pomoc jednotlivci. Při sebeobslužných činnostech jde o samostatnost v péči o sebe a svůj majetek, hygienické a kulturní návyky, slušné chování a jednání s lidmi. Při veřejně prospěšné činnosti jde o uvědomělé vykonávání práce, která pomáhá jiným lidem, vytvářením hmotných nebo duchovních hodnot.

1.5 Volný čas dětí předškolního věku a činitelé, kteří volný čas ovlivňují

Pro děti předškolního věku je nejtypičtější činností individuální nebo skupinová hra, která tvoří podstatnou část jejich dne. Předškoláci ještě nerozeznávají rozdíl mezi prací

a hrou, každá činnost, včetně učení se nápodobou, je rozdělena hlavně spánkem a bděním (Spousta 1994).

Děti jsou přirozeně aktivní a s oblibou a nadšením se zapojují do činností, které dospělí považují za povinnosti. Děti v tomto věku bývají s rodiči poměrně často ve volném čase venku. Zájmy dětí předškolního věku bývají krátkodobé, nahodilé, nevyhraněné a nestálé (Hofbauer 2004).

V předškolním věku je rodič pro své dítě vzorem. Děti většinou chtějí být jako dospělí a dělat to, co dělají oni. Vzorem nemusí být pouze rodiče, může se jím stát také učitelka v mateřské škole, trenér, starší sourozenec nebo jiná osoba v okolí dítěte. Je důležité, aby vzor na dítě působil pozitivně (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Z důvodu nedostatku zkušeností chybí předškolákům schopnost orientovat se ve všech oblastech zájmových činností, plánovat a organizovat si den. Je proto zapotřebí citlivé vedení dospělých, organizace času dětí přiměřená jejich věku a poskytnutí prostoru pro zábavu i odpočinek. Tak pomáháme dětem osvojovat si návyky využívání volného času. V opačném případě se může v budoucnu dítě potkat s tím, že nebude vědět, jak volný čas vhodným způsobem trávit. Klíčový význam má právě kvalitní výchova dětí ve volném čase (Jůva 1996).

Výchova ke kvalitnímu trávení volného času by měla být nenásilná, nabízené činnosti pestré a přitažlivé a účast na nich dobrovolná. Důležité je neplánovat zájmové kroužky bez dětí, mohlo by to znamenat donucení k účasti bez radostného prožitku. U dětí se může vyvinout až nechuť k navštěvování zájmového kroužku nebo dokonce odpor k aktivitám obecně.

Předškolní věk je charakteristický spoustou možností, jak trávit volný čas s rodiči. Na rodičích a jejich iniciativě, ekonomické situaci, informovanosti a také možnostech dané lokality závisí využití volného času. Pro aktivní trávení volného času je vhodné, pokud se rodiče zaměří na pobyt v přírodě, sport, jízdu na kole i na kolečkových bruslích, divadelní představení, procházky po naučných stezkách, plavání, výšlapy do lesů, návštěvy muzeí, hradů, zoologických zahrad nebo ekologických farem.

Vyvarovat bychom se měli případům, kdy děti tráví volný čas venku, na ulici, často bez jakéhokoliv dohledu a zájmu dospělých. Tato situace je alarmující, neboť je

ohrožena výchova a bezpečnost dětí. To platí zvláště pro menší děti žijící ve velkých městech (Hájek, Hofbauer a Pávková 2002).

Činitelé volného času u předškolních dětí

Činitelé volného času u předškolních dětí závisí na řadě vlivů, okolností, podmínek a předpokladů. Rozlišujeme činitele vnitřní a vnější. Obě skupiny se však doplňují a prolínají.

VNITŘNÍ ČINITELE se dále dělí na psychologické, které souvisí s dědičností a zahrnují temperamentní založení, typ nervové soustavy, rozumové schopnosti, vývoj osobnosti atd. A biologické, kam patří tělesný stav, zdravotní omezení či postižení, fyzická kondice, předpoklady k určitým činnostem a životní styl jedince. Psychické rozpoložení člověka a jeho tělesný stav pak vedou ke konečné volbě volnočasových aktivit a velmi často také budoucímu profesnímu zaměření člověka.

Pohlaví je dalším významným činitelem, a jak uvádí Helus, „*fakt, zda jsme muži či ženami, ovlivňuje celý náš život a rovněž způsob trávení volného času už v dětství. Jsme určeni genderově, tedy životem v souvislostech našeho sociokulturního prostředí (náboženstvím, tradicí a zvyklostmi, očekáváními, předsudky a socializací)*“ (Helus, 2007, s. 51). Tento činitel je dán také rozdílnou anatomickou stavbou těla u obou pohlaví.

Věk, je velmi důležitým faktorem při výběru náplně volného času a volnočasových aktivit. Druhy aktivit by měly být přizpůsobeny různým věkovým skupinám. Současný trend přináší snižování věku účastníků volnočasových aktivit.

Vzdělání a jeho výše, podle odborníků, odpovídá zájmu o sport, četbu, návštěvu kulturních zařízení, výlety a další volnočasové aktivity.

VNĚJŠÍ ČINITELE

Jsou vnější faktory ovlivňující prožívání volného času jednotlivce i skupin. Šerák (2009) rozděluje vnější faktory do tří základních kategorií:

Sociální skupina je podle tohoto autora, seskupením dvou a více osob, které mají vůči sobě odlišné sociální role. Jak dále uvádí, každá sociální skupina má svůj vlastní systém hodnot a norem, které ovlivňují také naplňování volnočasových aktivit.

Mezi nejvýznamnější sociální skupinu patří rodina, která své členy orientuje na trávení volného času podle svých představ a dále určuje, které aktivity jsou žádoucí a hodnotné.

Bydliště patří k dalším vnějším faktorům majícím vliv na trávení volného času. Současný trend směřuje ke zmenšování odlišností mezi městem a vesnicí. Ve větších městech je nabídka volnočasových aktivit v oblasti kultury širší a kvalitnější než na vesnici. Lidé ve městech se ve svém volném čase věnují většímu množství volnočasových aktivit. Negativním přínosem města je snadnější cesta k patologickým jevům, jako jsou kriminalita, drogová problematika apod. Jistý mezičlánek mezi městem a vesnicí pak představují menší města s méně rozvinutou infrastrukturou. Zde je klíčovým aspektem postoj samosprávy k řízení volnočasových aktivit pro děti a mládež. Také pobyt na vesnici poskytuje řadu výhod. Mezi ně patří snadná dostupnost přírody a rekreačního zázemí, které nabízí celou škálu možností, jak trávit volný čas. Negativní je neměnnost prostoru, která může přinést stereotypizaci, postupné opadnutí zájmu a nutnost dojíždět nemalé vzdálenosti pro uspokojení volnočasových potřeb.

Profese s sebou nese ochotu lidí dojíždět za prací i do vzdálenějších oblastí. Někdy lidé spatřují překážky v dojíždění v nákladech, které by ohrozily ostatní životní náklady, jako jsou nájem, energie, potraviny, hypotéky, paušální platby za komunikační prostředky, kroužky pro děti, výlety aj.

Shrnutí

Definice volného času se v současné době různí, V chápání pojmu volný čas rozlišujeme pozitivní a negativní vymezení. Volný čas plní funkce výchovně vzdělávací, sociální, zdravotní a preventivní. V trávení volného času rozlišujeme formu aktivní a pasivní a odpočinkové, rekreační a zájmové volnočasové činnosti. Volný čas ovlivňují vnější a vnitřní činitele, kteří závisí na řadě vlivů, okolností, podmínek a předpokladů.

2 Vývoj předškolních dětí

Předškolní věk lze v širokém slova smyslu chápat jako celé období od početí až do zahájení povinné školní docházky a v užším slova smyslu označuje dobu tří let před nástupem dítěte do školy. Předškolní období zpravidla tedy vnímáme jako období docházky do mateřské školy 3-6 let (Langmeier, Krejčířová 1998). Podle Hoskovcové (2006) je předškolní období dítěte významnou etapou vývoje, které neznamena jen přípravu na nástup do základní školy, ale také přípravu na dospělý život.

Helus (2009) uvádí, že předškolní věk je období dlouhé a vývojově velmi členité, přinášející významné vývojové proměny, jako jsou nové možnosti v myšlení, proměny v sociálním životě, formování základní mravnosti, pokrok ve výtvarném projevu, růst obratnosti, expanzivní iniciativnost, hry na sociální role.

Veškeré činnosti dětí v tomto věku doprovází kreativita, fantazie, nadšení a snaha pomáhat. Objevuje se schopnost lépe řešit problémy a plánovat dopředu. Dochází k vyspívání po stránce intelektové, citové i společenské. Předškoláci si začínají uvědomovat potřeby ostatních a do určité míry získávají kontrolu nad svým chováním.

2.1 Pohybový vývoj a tělesné znaky předškoláků

V předškolním období dítě ztrácí svou baculatost. Je už zcela mobilní a zdokonaluje se jeho pohybová obratnost, hbitost i držení rovnováhy a koordinace. Velmi dobře chodí a běhá podle vzoru dospělého po rovném i nerovném terénu. Bez výraznějších potíží skáče, leze po žebříku, zvládá chůzi po schodech nahoru i dolů bez držení a bez pomoci. Postupně se přibližuje vzoru dospělého i v dalších činnostech jako je například soběstačnost – jí, obléká a svléká se, obouvá se, jde samo na toaletu, umí si umýt ruce, samo se vykoupat a podpora dospělého člověka je čím dál menší. Zdokonaluje se činnost vnitřních orgánů, rozvíjí se svalstvo, probíhá osifikace kostry.

Tříleté dítě se zdokonaluje v motorickém vývoji i pohybové koordinaci. Již chodí na rovném i nerovném terénu a zvládá chůzi po schodech, na malou chvíli udrží rovnováhu na jedné noze, dokáže skákat na místě, kopnout do míče, hodit míčem na malou vzdálenost a jezdit na tříkolce. Umí manipulovat s tužkou a pastelkami, pro držení psacího náčiní používá špetkový úchop. Může upřednostňovat jednu ruku, která

se v pozdějším věku ukáže jako dominantní. Růst je pozvolný. Výška dosahuje téměř dvojnásobku porodní délky. Váha se pohybuje od 13,6 do 17,2 kilogramů.

U čtyřletého dítěte dochází k dalšímu zdokonalování hrubé motoriky. Zvládá postavit věž z deseti a více kostek, tvaruje jednoduché motivy z modelovací hmoty, dokáže napodobit některá písmena a tvary podle předlohy. Rádo si kreslí, modeluje, hraje si s kostkami, čímž procvičuje jemnou motoriku (Langmeier, Krejčířová 2006). Provádí sebeobslužné činnosti a pečuje o svou hygienu. Ovládá oblékání i obouvání s asistencí při zavazování tkaniček. Dále zvládá běh ze schodů, lezení, skákání, stání na jedné noze, házení míčem na větší vzdálenost, chození po rovné čáře, šplh po prolézačkách. V tomto věku dítě dorůstá výšky kolem 101 až 114 centimetrů a váha se pohybuje mezi 14,5 a 18 kilogramy.

V pěti letech se již může objevit výměna mléčného chrupu za stálý chrup. Zvyšuje se hmotnost až na 20,5 kilogramů a tělesná výška dosahuje až 117 centimetrů. Motorický vývoj je ještě dokonalejší a spektrum činností pestřejší a složitější. Dítě již chodí bez opory po schodech se střídáním nohou. Zvládá chůzi pozpátku i stání na jedné noze po dobu deseti vteřin. Dokáže chytit míč z malé vzdálenosti. V oblasti jemné motoriky se snaží stříhat nůžkami po lince, ale ještě se neudrží na vyznačené čáře. Tlak na psací podložku se zmenšuje. Z kostek staví i trojrozměrné objekty, pokud má předlohu.

Ve věku šesti let dochází k výměně chrupu, a to dříve u dívek než u chlapců. Kostí paží a noh velice rychle rostou do délky a u chlapců zesilují svaly a mají větší sílu než dívky. I v tomto období dochází ke zkvalitňování jemné motoriky a precizaci pohybů. Díky lepší koordinaci ruky a oka se zdokonaluje stříhání. Dítě stále miluje pohyb, běhá, leze, šplhá, jezdí na kole, plave, mají neustále mnoho energie a jsou v neustálém pohybu (Gillernová 2010).

Toto období je nejvhodnější pro začátek sportů jako cyklistika, lyžování, plavání, bruslení. Velmi dobře odpozoruje a napodobí další sportovní činnosti.

2.2 Kognitivní vývoj

Rozdíly mezi dětmi už začínají být znatelné. Vzrůstá zájem o okolní svět a díky zdokonalující se řeči přichází i rozvoj poznatků o sobě a světě. Dítě poznává barvy,

početní řadu a osvojuje si i jednoduché matematické úkony se zrakovou oporou zpravidla do 10.

Myšlení dítěte se pozvolna mění z úrovně předpojmového a symbolického myšlení na úroveň názornou, které dosahují předškoláci přibližně ve věku čtyř let. To znamená, že si v tomto věku již dokáže představit objekt nebo činnost, i když je přímo nevidí. Kolem třetího roku života rozlišuje věci skutečné a imaginární. Jak uvádí Langmeier a Krejčířová (2006), je to uvažování v celostních pojmech, kdy bere celek jako komplex detailů a usuzování je stále vázáno na poznané. Logického úsudku stále není schopné. Často se nechá unést nápadným detailem, a to především pokud souvisí s jeho zálibou nebo potřebou. Myšlení je zcela vázáno na vlastní činnost dítěte a je tedy egocentrické, antropomorfní, magické. Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) dalším typickým znakem je útržkovitost, nepropojenost, nekoordinovanost.

Dochází k rozvoji vnímání prostoru a času, které je zatím nepřesné. Dítě se seznamuje s pojmy před, za, pod, nad, první, poslední. U času se orientuje podle konkrétních činností: Ví, že po obědě a spánku přijde maminka a půjde domů (Mertin, Gillernová 2010).

Pro rozvoj kognitivních schopností, řeči a imaginace má neocenitelný význam pohádka. V tomto období se poslechem pohádek děti vcitují do děje, do hrdiny. Berou pohádky jako reálné příběhy. Pohádka je pro svou magičnost, polidštěním zvířat, časovou neurčitost a personifikováním věcí blízká dětskému myšlení (Příhoda 1977).

Paměť je založena na bezděčném a samovolném zapamatování a uchování informací, Kolem pátého roku se začíná rozvíjet paměť záměrná. Převažuje paměť spíše mechanická, konkrétní, opřená o zrakové vjemy nebo jiné smysly. Jak uvádí Mertin a Gillernová (2010) paměť mladších předškoláků je krátkodobá, v pátém až šestém roce nastupuje paměť dlouhodobá.

2.3 Emoční vývoj

Bacus (2009) uvádí, že se předškoláci učí ovládat emoce, obavy, agresivní jednání a své city dávají najevo méně spontánně. Stále přetrvává egocentrismus. Pozorovat u nich můžeme společenské, přátelské a veselé chování s oblibou hraní her, kde mohou uplatňovat svou fantazii a bujnou představivost, která má někdy za následek projevy

strachu (strach z tmy). Děti se straší a vymýšlí si příšery nebo duchy. Objevuje se také střídání nálad, panovačnost, vyhledávání pozornosti a používání vulgárních slov.

Přátelství vznikají nejčastěji při hrách, ale důležitou roli hraje také shoda v oblasti potřeb a zájmů.

Emoční vývoj dosahuje větší stability a vyrovnanosti. Kromě sebepojetí a seberegulace dochází k postupné diferenciaci vlastního emočního prožívání a vyjadřování emocí. Dítě již rozumí aktuálnímu obsahu emocí a rozezná emoce pozitivní nebo negativní. Rozvíjí se emoční paměť i schopnost porozumění druhým. Dochází k rozvoji pocitů, které souvisejí s vlastním sebehodnocením, jako jsou pocity hrdosti, studu, viny apod. Zdokonaluje se smysl pro humor, který díky jednoduchým vtípkům rozvíjí kognitivní stránku.

Vágnerová (2008) zdůrazňuje, že pro emoční vývoj dítěte je zvláště důležitá schopnost emočního vyladění rodičů s dítětem. Prožívání je limitováno situací propojenou s okamžitým uspokojením. Převládá pozitivní nálada a negativní emoce se snižují. Vztek se objevuje sporadicky především při frustraci, zákazech a příkazech nebo při kontaktu s vrstevníky.

U předškoláků také dochází k rozvoji emoční inteligence, která na konci předškolního věku vrcholí schopností projevit empatii k pocitům ostatních (Vágnerová 2012).

2.4 Sociální vývoj

Předškolní věk je charakteristický jako doba získávání nových sociálních dovedností a příprava na život ve společnosti. Předškolák musí komunikovat, spolupracovat nebo sdílet své věci i s jinými osobami než jen s rodiči. Navazuje vztahy i v jiných sociálních skupinách a samostatně se v nich začlení. Rodina je stále nejvýznamnějším prostředím, které předškolákovi poskytuje primární socializaci. Zde probíhá socializace předškoláka, který se musí učit přizpůsobovat i jinému prostředí, například mateřské škole (Vágnerová 2008). U dítěte na konci tohoto období zaznamenáváme řadu velkých změn, které ohlašují přechod do dalšího vývojového stádia. Nastává fáze přesahu a dítě čím dál více věcí zvládá bez rodiny. Domov už mu nestačí, nachází nové podněty mimo rodinu a domov. Rozšiřuje se jeho časová perspektiva. Jak uvádí Langmeier (2007)

začíná se zajímat o novou specificky lidskou činnost a tou je práce i když jen v krátkých intervalech.

V procesu socializace rozlišujeme tři vývojová hlediska. Vývoj sociální reaktivity, která poukazuje na vývoj emočních vztahů k druhým lidem v blízkém okolí. Vývoj sociálních kontrol, které souvisí s normami. Dítě si díky zákazům a příkazům od dospělých autorit vytváří normy, které dodržuje. Posledním hlediskem je osvojení sociálních rolí, kdy dítě přijímá takový vzorec chování, který od něj očekává společnost s přihlédnutím na jeho věk a pohlaví.

První institucí v životě předškoláka je mateřská škola, která představuje velký sociální mezník. Dítě se seznamuje a ztotožňuje s normami a usiluje o získání uznání, pochvaly a odměny (Langmeier, Krejčířová 2006). Stává se členem vrstevnické věkově stejnorodé skupiny, kde realizuje rovnocenné vztahy. Podle Vágnerové (2012) se předškolák pouští do dobrodružství a realizuje nové aktivity. Jak dále uvádí Erikson (2002), začíná pracovat svědomí, pocity viny, a to zejména v případech, když přehlíží potřeby druhých.

2.5 Kresba a řeč

V předškolním věku dochází k velkému rozvoji jemné motoriky a koordinaci drobných svalů ruky. Veliké změny během tohoto období se dočká kresba, která je odrazem dětského pojetí reality. Výsledek kresby a jeho podobnost se skutečností odpovídá stupni rozvoje motoriky, senzomotorické koordinace a aktuálnímu psychickému stavu dítěte.

Třileté dítě kreslí rovné a kruhové čáry, které nejdříve nakreslí, až potom pojmenuje – stádium „čáranice“.

Čtyřleté dítě má již kresbu realističtější, nastává stádium „hlavonožce“, kdy kresba člověka dítě baví a fascinuje. Kresbu dítě většinou začíná se záměrem, co ale nakreslí je většinou nakonec úplně jiné.

Pětileté dítě již nakreslí to, co si předem stanovilo. Kresby jsou detailnější a je zde patrná zlepšující se motorická koordinace.

Šestileté dítě má již kresbu vyspělejší, proporce více odpovídají skutečnosti. Zdokonalení doznává také kresba postavy, která se stále více podobá realitě. Kresba

postavy je součástí posuzování školní zralosti. Postava by měla mít přiměřenou velikost, měla by být dvojdimenzionální, s detaily jako je počet prstů apod. (Vágnerová 2000).

Dítě, rádo vykonává různé drobné pracovní činnosti, hraje si i s malými předměty, modeluje a věnuje se variabilním rukodělným činnostem.

V předškolním věku je řeč pro dítě sdělovacím prostředkem, který mu pomáhá v sociálním začlenění do skupiny vrstevníků. Převažuje komunikativní složka a současně se zdokonaluje kognitivní složka řeči. Řeč se zdokonaluje v obratnosti a dovednosti, ve výslovnosti jednotlivých hlásek i ve větěné stavbě dětského projevu. Postupně ustupuje patlavost typická pro tříleté děti, která během čtvrtého až pátého roku většinou zcela vymizí. Dítě v tomto období si velmi rádo mluví samo pro sebe, nepotřebuje vždy zpětnou vazbu. Významně se zvětšuje slovní kapacita, také délka vět se prodlužuje, začíná tvořit souvětí, používá již všechny slovní druhy, klade stále více otázek. Objevuje se ovládání základních mluvnických pravidel jako je skloňování, časování a stupňování.

Dětem nečiní problém poslouchat déle čtené slovo v podobě pohádek a příběhů, které již umí samo interpretovat. Reprodukuje naučená říkadla, básničky a písničky.

Dítě ve třech letech aktivně používá tři sta až tisíc slov. Umí odříkat memorovanou básničku a písničku. Pravdivě odpovídá na běžné otázky a používá fráze pro pozdravy, poděkování, omluvu. Rozezná jednotné a množné číslo, ale používání tvarů není vždy správné (pes-pesy).

Čtyřleté dítě zná a umí říct své jméno a příjmení, zda má sourozence a jak se jmenují, popřípadě další základní údaje o své osobě. Umí reprodukovat píseň nebo básničku. Začíná mluvit v minulém čase, používá předložky a přivlastňovací zájmena.

Slovní zásoba pětiletého dítěte dosahuje více než 1500 slov. Dokáže říct jména svých rodičů, své bydliště, kdy se narodil. Tvoří delší věty a umí vyprávět příběhy podle obrázkové osnovy. Naučí se a pojmenuje okolo osmi barev.

Šestileté dítě již používá kolem 3000 slov a správně užívá skloňování podstatných jmen i časování sloves. Rádo vypráví příběhy (Allen, Marotz 2002) a klade velký počet otázek.

Rozdíl v úrovni řečových dovedností je značný. Klíčové je období od jednoho do tří let a zájem dospělých komunikovat a mluvit s dítětem. Pokud se toho dítěti nedostává, nastávají v řeči nevratné změny, dítě má menší slovní zásobu používaných slov, méně chápe čtený text a celková vnímavost jazyka je menší (Mertin, Gillernová 2010).

Shrnutí

Předškolní věk, je vývojová etapa dítěte, ve které dochází ke změnám fyziologického, psychického, ale i sociálního charakteru. Dítě poprvé nastupuje do mateřské školky, kde se učí sociálním rolím v rámci vrstevnické skupiny a pokračuje tak jeho socializace. Je to období hry, růstu a období plné pohybu.

3. Rodina předškoláka

„Rodina je soubor lidí spojených krví, manželstvím, adopcí a sdílející základní zodpovědnost za reprodukci a péči o členy společnosti, zabezpečení biologického přežívání, citového a rozumového vývoje a místa společenské kontroly v procesu socializace“ (Sekot, 2006, s. 74).

Rodina jako součást demografického vývoje společnosti se stává jejím základním stavebním kamenem s posláním pečovat a chránit své členy a vychovávat děti.

Jak uvádí Kořa a Havlík (2011), rodina je institucí, která má svůj jasný řád a určitá pravidla svého soužití a jako taková si společně rozděluje úkoly, realizuje je a zastává sociálně žádoucí role.

3.1 Význam a funkce rodiny

Význam rodiny nespatřujeme pouze ve sféře sociální struktury společnosti, ale také ekonomické a kulturní.

„Pocity bezpečnosti a jistoty v rodině vyvěrají z toho, že rodiče ochraňují a zabezpečují svoje děti, zvládají krize i problémy, podporují se mezi sebou. Nepochybně je základní funkcí rodiny reprodukce lidského rodu, což nezahrnuje pouhé početí a porod, nýbrž celou plejádu úkolů a činností, které shrnujeme pod pojmy reprodukce a produkce života“ (Plaňava, 2000, str. 73-74).

Rozlišujeme 4 základní funkce rodiny (Dunovský 1986):

BIOLOGICKO REPRODUKČNÍ FUNKCE

Je primární funkcí vycházející z přirozené odlišnosti pohlaví mužů a žen. Podstatou této funkce je reprodukce lidské společnosti a zabezpečení udržení života na Zemi. Její význam je celospolečenský s ohledem na rozrůstající se reprodukční základnu. Plného významu nabývá tato funkce pouze v rodině, kde nejde pouze o početí dítěte, ale jeho zabezpečení a ochranu.

EKONOMICKO ZABEZPEČOVACÍ FUNKCE

Je funkcí vztahující se na všechny členy rodiny. Na tuto funkci má přímý vliv postavení jednotlivých členů rodiny, jejich profese, společenské a zájmové aktivity apod. Rodiče mají odpovědnost za hmotnou péči o své děti. Sociálně slabým a

potřebným rodinám pomáhá plnit tuto funkci stát, poskytováním dávek státní sociální podpory, jako je přídavek na dítě, placená mateřská a rodičovská dovolená, daňové úlevy atd. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka 1992). Současná rodina je spotřební jednotkou společnosti a je zcela závislá na společenské produkci.

Tato funkce se netýká jen oblasti materiální, ale zasahuje také oblast sociální, duševní až duchovní, protože si klade za cíl poskytovat svým členům životní jistoty.

SOCIALIZAČNĚ VÝCHOVNÁ FUNKCE

Rodina je místem, kde dochází k primárnímu utváření sociálních vazeb, nejprve mezi rodiči a dítětem a pak mezi dítětem a dalšími činiteli. Stává se také prvotním výchovným prostředím, které formuje budoucí osobnost dítěte, utváří jeho sociální návyky a postoje, jeho vztah k jiným lidem, učí ho pravidlům chování, rozvíjí jeho schopnosti a dovednosti, stimuluje dítě k dalším pokrokům a pomáhá mu najít své místo ve společnosti.

Proto by rodina pro dítě měla být příkladem, pomáhat mu, podporovat je, pečovat o ně. Rodina by dále měla své dítě ochraňovat, učit samostatnosti, připravovat na vstup do praktického života, utvářet žebříček hodnot a formovat vhodné emocionální a charakterové vlastnosti. V neposlední řadě by rodina měla dávat najevo svůj zájem o dítě samotné.

Jak zmiňuje Matoušek (2003), rodina naplňuje svou socializační funkci tím, že pomáhá dítěti v hodnotové orientaci, staví ho před různé druhy konfliktů, ale zároveň je pro dítě důležitou oporou.

Další funkci rodiny zmiňuje Čáp (2007), který zdůrazňuje význam funkce ochranné. Podle tohoto autora rodina naplňuje tuto funkci každý den, a to když členy chrání při onemocnění, v nebezpečí, které mu hrozí od jiné osoby nebo skupiny osob, ohrožení které přináší změna ekonomické situace a také neočekávané přírodní vlivy a jiné zátěžové situace.

Podle Heluse (2015) je funkční rodina taková, která uspokojuje základní, primární potřeby dítěte i potřebu organické přináležitosti dítěte, skýtá dítěti akční prostor a pozvolna dítě uvádí k věcem rodinného vybavení, poskytuje dítěti bezprostředně působící vzory a příklady, zakládá, upevňuje a rozvíjí vědomí povinnosti,

zodpovědnosti. Rodina je podle tohoto autora místem ohleduplnosti a provázanosti mezigeneračních vztahů. Je prostředím, kde se děti mohou svěřit, je jim útočištěm v situacích životní bezradnosti.

3.2 Výchovné styly v rodině

Jak se k problematice výchovných stylů vyjadřuje Gillernová (2009), jsou to podstatné momenty v interakci a komunikaci mezi dětmi a dospělými, které zahrnují emoční vztah a výchovné řízení.

Výchovným stylem či způsobem rozumíme takové komplexní výchovné působení na dítě, které ovlivňuje a formuje jeho celkový vývoj a dává základy jeho života v budoucnosti. V každé rodině se uplatňuje jiný výchovný styl, stanovují se jiné hranice, nastavují odlišné normy.

Výchovné styly ovlivňuje řada činitelů, jako je představa, přání, věk, zdravotní stav, osobnostní a temperamentové rysy, sociální dědičnost (Novák 2013), společenské vlivy, kultura a mnoho dalšího. Vše výše jmenované ovlivňuje jak vychovávaného, tak vychovatele, proto mluvíme o oboustranném výchovném působení.

O sestavení teoretických modelů výchovných stylů se pokusila celá řada autorů. Mezi nimi americký psycholog Kurt Lewin, rozlišil tři styly výchovy – styl autoritativní, liberální a integrační.

Tímto modelem se inspirovali další autoři, mezi které patří Earl S. Schaefer. Ten se zaměřil na dvě dimenze rodičovských postojů – silné a slabé výchovné řízení a kladný a záporný emoční vztah vychovávajícího k dítěti.

Český psycholog J. Čáp ve spolupráci s dalšími autory v devadesátých letech vytvořil analyticko-syntetický model způsobů výchovy, který označujeme jako Model devíti polí.

Pro účely této práce bylo využito zevšeobecňující a nejčastěji užívané vymezení výchovných stylů.

❖ **Autoritativní výchova**, považuje rodiče za autoritu, tedy osobu, která ví vše lépe než dítě. Rodiče nepřihlíží na přání a potřeby dítěte. Důraz je kladen na poslušnost a podřízení se. Tento rodič vyžaduje, aby se dítě chovalo podle jeho očekávání a představ. Spontaneita je odmítána, stejně jako diskuse, kompromis či dohoda. Jak

uvádí Novák (2013), je komunikace rodiče s dítětem jednosměrná. Časté je udělování příkazů a zákazů. Jedlička (2018) doplňuje, že dalším typickým znakem tohoto výchovného stylu je odebrání nebo odepření věci, kterou má dítě rádo, a má pro něho význam (hračku, sladkost nebo kapesné), je to jakási forma trestu. V této výchově je častá manipulace a kontrola, které dítě omezují v rozvoji jeho samostatnosti. Autoritativní výchova produkuje děti dominantní až agresivní, soutěživé, ale na druhé straně i pasivní, poddajné, zakřiknuté. Tyto děti mohou mít podle Jedličky (2018) sklon k šikaně. „*Trápením slabších si odreagovávají ponížení a utvrzují si pocit osobní důležitosti i moci nad pokořenou obětí*“ (Jedlička, 2018, s. 335).

- ❖ **Hyperprotektivní výchova**, je podle Jedličky (2018) taková výchova, kterou můžeme označit jako příliš ochranná až rozmazlující, kdy se rodiče o dítě bojí a nadměrně je chrání před zraněním, starostmi i povinnostmi.

Je to „*výchovné působení, které se snaží dítěti vše co nejvíce usnadnit a zlehčit. Rodiče mívají svého potomka velmi rádi a při každé příležitosti mu to dávají výrazně najevo. K jeho přirozeným vývojovým potřebám ale nedokážou být dostatečně empatičtí*“ (Jedlička, 2018, s. 328). Také v této výchově objevujeme manipulaci, podřizování a poslušnost s notnou dávkou pocitu důležitosti, kterou rodiče dítěti dodávají a vyvolávají tak u něho pocit výjimečnosti. Rodiče ve své laskavé nadřazenosti dítě často chválí a oceňují. Dítě má problém v situaci, kdy se mu dostatečného ocenění nedostává. Pak přichází hněv dítěte, přecitlivělost a emoční labilita. Těmto dětem chybí odolnost vůči stresu a separace od rodiny jim trvá podstatně déle. „*Mívají značné sebevědomí, které však nemusí korespondovat s jejich reálnými schopnostmi a znalostmi*“ (Jedlička, 2018, s. 329).

- ❖ **Volná výchova** je liberální méně důsledná výchova, která téměř postrádá pravidla. Jsou zde uplatňovány pedagogické myšlenky J. J. Rousseaua, který byl zastáncem přirozené a svobodné výchovy, která se opírá o vlastní zkušenost. Výchovné působení rodičů na dítě má velmi omezenou míru, protože rodič nemá představu, jak by výchova měla probíhat. Z toho důvodu na dítě neklade žádné požadavky. Dítě necítí žádnou podporu a ztrácí motivaci k jakémukoli výkonu. Dítě nemá důvod se snažit dosáhnout úspěchu (Čáp et al. 2000).

Přístupy k tomuto výchovnému stylu se liší autor od autora. Za zmínku stojí východisko Roubala (1997), který uvádí, že je tato výchova pedocentrická a je třeba vycházet z autonomie dítěte. Podle něj tato výchova vede děti k tvořivosti a kooperaci.

Naproti tomu Jedlička (2018) uvádí, že děti pocházející z volného rodinného prostředí mohou mít potíže s respektováním školních pravidel a mohou se setkat s odmítáním a omezováním ze strany sociálního okolí.

- ❖ **Demokratická výchova** je vyvážený výchovný styl doprovázený obousměrnou komunikací a kooperací. Je ideálním typem výchovného stylu. Mezi dětmi a rodiči panují přátelské vztahy. Rodiče představují přirozenou autoritu, která vysvětluje, odměňuje i trestá, a je dětem příkladem. Děti jsou vedeny k samostatnosti, ke zvládnutí svých emocí a řešení problémů. Pravidla a hranice jsou dětem vymezena, s ohledem na končené rozhodnutí dětí, které rodiče respektují, a to i přes fakt, že je odlišné od jejich. Jak uvádí Čáp et al. (2000), postojové neshody jsou prostorem pro diskuzi. Děti jsou podporovány k iniciativě, a proto jsou aktivní, tvořivé, nápadité i cílevědomé.

Jak uvádí Zvírotsky (2020), směřuje demokratická výchova k sebevýchově, která „je založena na myšlence, že vychovávaný jedinec je subjektem, nikoli objektem výchovy“ (Zvírotsky, 2020, s. 21).

3.3 Rodina a volný čas dětí předškolního věku

Volný čas je doba, svobodné volby aktivit, každá rodina si tudíž sama určuje, jakým způsobem bude volný čas trávit a zda jej naplní smysluplnými aktivitami. Volný čas předškolního dítěte je organizovaný a plně závislý na časových možnostech a také na ekonomické situaci rodiny.

Jak uvádí Kraus, náplň volného času u předškolních dětí určují rodiče a s jejich rostoucím věkem tato závislost ustupuje a klesá (Kraus 2001). Potenciál pro činnosti u předškoláků není zcela rozvinutý a zájmy dítěte jsou krátkodobé, nahodilé, nevyhraněné a nestálé.

Vhodné složení volnočasových aktivit a odpočinku je na bedrech rodičů a podléhá jejich možnostem, plánování. Důvodem je to, že toho ještě není předškolák schopen sám. Předškolní období není o společné aktivity dětí a rodičů nijak ochuzeno,

neboť je celá řada aktivit, které se dají společně s rodinou využívat - sport, výlety, vycházky do přírody, návštěva kulturních a zábavních institucí, organizací pro volný čas, pobyt v parku, na hřišti včetně hřiště spontánních her malých dětí, výlety na naučné poznávací stezky, areály zdraví, cyklistické trasy apod. Volnočasové aktivity pak zahrnují činnosti tělovýchovné, výtvarné, hudební, vlastivědné kroužky, kroužky dramatického umění, akce kulturního života obce a místní kulturní tradice a festivaly apod.

Smysluplným trávením volného času rodiče seznamují dítě s režimem dne, plánováním a dodržováním pravidel. Důležitý je také význam pro vytváření návyků pro trávení volnočasových aktivit. Způsob trávení volného času určuje výchova a hodnotová orientace každé rodiny. Rodiče jsou pro své děti vzorem, děti se jim chtějí podobat a být jako oni (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011). Základy pro budování návyků volného času vytvořené v tomto období si dítě přenáší do dospělosti a ty dále určují budoucí zájmy a aktivity svých dětí. Pokud nejsou tyto návyky vytvořeny, hrozí, že dítě v budoucnu nebude vědět jak s volným časem správně zacházet.

Z opačného pohledu můžeme říct, že hodnotovou orientaci každé rodiny můžeme vypožorovat z toho, jak tráví společný volný čas.

Jak uvádí Matouška (1997), je hlavním měřítkem spokojenosti a fungování rodiny emoční a citová spokojenost manželů a dětí. Pokud rodina tráví volný čas společně, podporuje vzájemné vztahy a komunikaci mezi svými členy a upevňuje rodinnou sounáležitost a spokojenost.

Při volbě volnočasové aktivity je důležité, aby rodiče s dětmi diskutovali o tom, jaké aktivity preferují, co je zajímavá a baví. Rodiče mohou s výběrem pomoci a děti nasměrovat zvláště v případě, když u nich vypožorují náznak některé vloh a nadání. Při výběru zájmového kroužku by měli rodiče respektovat přání dětí. V opačném případě hrozí, že budou děti navštěvovat kroužky z donucení bez prožitku a pocitu radosti. Může dojít k takové krajní situaci, kdy dítě získá odpor k aktivitě do konce života.

3.4 Moderní technologie jako součást volného času dětí předškolního věku

Současná doba přináší dětem širokou škálu možností trávení volného času. Rozmach moderních technologií přináší do volného času lidí sledování televizních pořadů, filmů, hraní her na laptotech, tabletech, mobilních telefonech, herních konzolách apod.

Livingstone (2009) uvádí, že jsou média v přítomnosti dětí a mládeže neustále. Důvodem může být i to, že internet již najdeme téměř v každé domácnosti. Jak také konstatuje Lenhart et al. (2008), velká část dospělých a dětí se ve volném čase obrací na technologii. Atraktivita tohoto světa spočívá v jeho interaktivitě, přístupnosti a jednoduchosti. Rodičům nabízí možnost, jak upoutat pozornost dítěte (včetně hyperaktivního), získat čas pro sebe, a to vše bez potřeby dalších aktivit. Technologie pak také často slouží jako náhrada za jiné možné volnočasové aktivity (Donaldson 2006).

Využívání digitálních technologií, jako jsou počítače, však může být naopak považováno za kreativní způsob trávení volného času, zajišťující zábavu pro dítě, ale také přístup k informacím a základní pomoc při studiu a práci. Žádoucí a prospěšné je, jsou-li nastavena jasná pravidla. Rodičům by také nemělo být lhostejné, k jakým účelům jejich děti tyto technologie využívají a kolik volného času s nimi tráví.

Toto tvrzení podporuje Žumárová (2015), která říká, že tento svět může mít na děti i pozitivní výchovný vliv, pokud nenahrazuje osobní komunikaci a skutečné rodinné vztahy. Jak dále uvádí, komunikace mezi členy rodiny realizována prostřednictvím telefonních hovorů, SMS, e-mailů, chatu, internetu a sociálních sítí, může vést ke zhoršení rodinných vztahů.

V roce 2015 byl uskutečněn australsko-britský výzkum, který měl za úkol zjistit, jaký dopad mají moderní technologie při získávání poznatků o světě u předškolních dětí ve věkové kategorii od 3 do 5 let. Předmětem výzkumu byla každodenní náplň dětí a otázky, jakým způsobem se vyznají v běžných situacích, jak umí řešit potíže a jak získávají dovednosti pro svůj život. Z tohoto výzkumu vyplývá, že děti umí ovládat vícero digitálních pomocníků, což je žádoucí pro rozvoj dovedností jako je čtení, poznávání barev, určování písmen apod. Opakovaným hraním her se saturují potřeby

bezpečí a jistoty a učí děti zvládat emoce a sebekontrolu. Výsledky výzkumu dále poukazují na skutečnost, že digitální technologie mohou dopomoci při učení předškolákům.

Jako negativum tento výzkum odhalil rizika, která mohou zhoršit vývoj předškolního dítěte. Upozornil na to, že bychom měli zvláštní obezřetnost věnovat tomu, na co se dítě dívá. Podobný názor zastává Kühn, Kugler, Schmalen, Weichenberger, Witt a Gallinat (2019) in Janiš K. a Kocourková V. (2019), kteří uvádí, že vše, co dítě vidí v televizi, považuje za realitu a mnohému nedokáže dostatečně porozumět.

3.5. Hra a hračky

Podle Opravilové (2004) je hra v životě dítěte hlavní činností a nejpřirozenější aktivitou. Předškolní věk je proto nazýván věkem hry (Bednářová, Šmardová 2007). Z ní by měly volnočasové aktivity dětí vycházet. Prostřednictvím hry se rozvíjí osobnost dítěte. Při hře se navazují první sociální vztahy, překonávají se překážky, kladou a zodpovídají otázky, objevují a řeší problémy a obtíže, poznává se svět, rozvíjí se schopnosti a učí se kooperaci. Hra přináší radost, uspokojení, zábavu a prožitek.

Hra se od běžných činností liší svými pravidly a herními prvky. V předškolním věku pak klíčové místo zaujímá volná hra, při které si děti samy domlouvají pravidla, učí se spolupráci. Hra má kromě výše jmenovaných přínosů význam pro relaxaci, nenásilné učení, regeneruje síly, přispívá k zotavení, uvolnění i překonání sociálních nároků.

Nejmenší děti si hrají osamoceně a nepotřebují účast dalších dětí. Ke hře využívají hračku, se kterou experimentují. Dvouleté a tříleté dítě si již hraje vedle svých vrstevníků v takzvané paralelní hře. Děti se při hře pozorují, ale nespolupracují. Výše zmíněná sociální hra začíná ve čtyřech a pěti letech. Při hře se děti učí spolupracovat s ostatními, soupeří s nimi, jsou nuceny podřizovat se nebo vést skupiny vrstevníků.

Hra má smysl sama o sobě a pro psychický vývoj dětí je naprosto nezbytná. Důležitý je její průběh než samotný výsledek. Důležitost hry zmiňuje také Jean Piaget (2007), který chápe hru jako podstatnou aktivitu pro kognitivní vývoj dítěte. Ta podle něj probíhá pomocí interakce s okolím. Rozlišil tři hlavní skupiny her. První se objevuje v senzomotorickém období, kdy dítě opakuje naučenou aktivitu, ovládá při ní své tělo a objekty okolo. Mezi druhým a sedmým rokem přichází hra symbolická, kterou považuje

za vyvrcholení dětské hry. Poslední skupinou jsou hry s pravidly, které převládají od sedmi do jedenácti let (Piaget, Inhelder 2007).

S nástupem do mateřské školy vstupuje do hry nový stimul, který je ovlivněn dětskou skupinou, učitelkami, pomůckami a didaktickými hračkami. Děti poznávají hry iniciované, které vymýšlí učitelé. Tyto hry mohou být zaměřeny pohybově, relaxačně nebo odpočinkově. Objevuje se ovlivňování hry zadáním pravidel nebo pomůcek, které se při hře mohou použít.

Hračka je jednou z nejvýznamnějších podmínek dětské hry a má v různém vývojovém období jinou podobu. V předškolním věku dominuje symbolická hra, která využívá systém symbolů. Symboly, jimiž jsou různé dětské hračky, výrobky dětí nebo pomůcky učitele zastupují skutečné předměty. Jejich prostřednictvím se děti učí napodobování skutečných situací. Dítě v tomto období vztahuje symboly na sebe, ale později se přemísťují na jiné objekty, jimž jsou právě hračky nebo pomůcky.

Hračka má za úkol přinášet radost a citové uspokojení, ale musí odpovídat i hygienickým, pedagogickým a estetickým požadavkům.

Z pedagogického hlediska hračka slouží k získání nových dovedností a poznatků. Podle Donahuea (2019) děti mohou začít využívat vzdělávacích hraček již od jednoho měsíce života. Vzdělávací hračky mohou dětem pomoci s osvojováním různých dovedností jako řešení problémů, řešení konfliktů, poznávání příčin a důsledků. Hračky pomáhají rozvíjet jemnou a hrubou motoriku dětí a podporují jejich kreativitu a představivost (Melsner 2019).

Shrnutí

Rodina je instituce se svými vlastními pravidly, řádem a společnými úkoly, která plní funkci biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací a socializačně výchovnou. Uvnitř rodiny se uplatňují různé výchovné styly, které jsou odrazem interakce a komunikace mezi dětmi a dospělými. Každá rodina si sama vybírá volnočasové aktivity v souladu se svými zájmy a možnostmi. Současný život rodin prostupují moderní technologie, které se stávají nedílnou součástí českých domácností. V mnoha případech se staví na úroveň hraček a herních činností dětí.

4. Region Dolní Berounky

Mezi obce Regionu Dolní Berounky patří Černošice, Dobřichovice, Hlásná Třebaň, Karlík, Karlštejn, Lety, Řevnice, Srbsko, Tetín, Všenory, Zadní Třebaň. Všechny tyto obce se nacházejí v okrese Praha západ a Beroun. Jsou položeny jihozápadně od hlavního města Prahy a jihovýchodně od města Berouna.

Značnou část mikroregionu pokrývá chráněná krajinná oblast Český Kras, která poskytuje velký prostor pro pobyt v přírodě, turistiku a výlety. Zajímavé vyžití nabízí i sousední mikroregiony Český Kras – Pláně, region Jihozápad, mikroregion Horymír a Mníšecký, Klonek a města Praha na východě a Beroun na západě.

Celý mikroregion je hustě osídlen, připadá zde 276,13 obyvatel na km². Mezi nejlidnatější města mikroregionu patří Černošice, Dobřichovice a Řevnice, které spolu s obcemi Lety a Všenory pojímají dohromady necelých 80 % obyvatel mikroregionu.

Jak uvádí Územní studie krajiny správního obvodu ORP Černošice, je celé území již od konce 19. století vystaveno intenzivnímu urbanizačnímu tlaku. Díky dobrému železničnímu napojení na Prahu: Praha – Beroun – Plzeň, historicky docházelo k výstavbě rekreačních letních bytů, které od První republiky postupně přecházejí do rezidenčního přetváření krajiny.

Jak již bylo předesláno, dopravní obslužnost v mikroregionu je velmi slušná, neboť jeho území je pokryto hustou sítí železnic, které spojují obce mikroregionu s velkými městy.

Území je vhodné pro cyklistiku i pěší turistiku, protože je protkáno naučnými stezkami pro cyklisty a pro pěší turisty se širokou škálou značených turistických cest a naučných stezek.

Rekreaci je přizpůsobena kulturní krajina nivy Berounky. Řeka Berounka je hojně využívána vodáky a milovníky rybaření. Celé území nivy je přetížené každodenní rekreací, a to především během letních měsíců. Volný čas zde netráví jen místní obyvatelé, ale také Pražané využívající cyklistické stezky vedoucí z Prahy směrem na Karlštejn.

Toto rekreační území je během letních měsíců využíváno ke koupání zejména v okolí jezů v Dolních Mokropsech a Dobřichovicích (Šindlerová 2019).

4.1 Charakteristika míst a možností pro volný čas

Černošice, město při jihozápadním okraji Prahy nacházející se na levém břehu řeky Berounky. Město vzniklo spojením několika historických obcí a osad – Horních Černošic, Dolních Mokropes a osady Vráž. Černošice lemují hranici CHKO Český kras. Najdeme zde výstavní vily i chatové oblasti. V současnosti zde trvale žije přes sedm tisíc obyvatel, a to jak mladých rodin, tak i vážených starousedlíků. Černošice jsou městem jazzu, sportu, aktivního života, dětí a častým cílem cyklistů a pěších výletníků. Černošice vykonávají funkci obce s rozšířenou působností pro výkon státní správy na území 79 obcí okresu Praha-západ (Město Černošice).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací města: Základní umělecká škola; Spolek Rodiče dětem - Černošice, z.s.; Mifun - dětský pěvecký sbor; TUTTE LE NOTE - dětský pěvecký sbor; Pavel Hokr - hudební škola; JUNÁK - český skaut, středisko Černošice, z.s.; T.J. Sokol Černošice; Mateřské centrum Mraveniště Černošice, z.s.; Minidílna Šikulky; Model klub Černošice; Sdružení S dětmi a pro děti; PohodArt - keramika pro všechny od 5 do 150 let; Muzikula - hudební kurzy a kroužky; Středisko volného času Ottománek; Rodinné centrum Fabiánek, o. s.; Rodinné centrum Letánek, o.s.

Dobřichovice, se rozkládají na obou březích Berounky, 22 km jihozápadně od centra Prahy. Díky své poloze jsou nejen hustě obydleným městem, ale také letoviskem a oblíbeným výletním místem Pražanů. Leží na frekventované turistické trase Praha – Karlštejn ve vzdálenosti 10 km od tohoto nejznámějšího českého hradu. Mnoho výletů do Českého krasu a do lesů táhnoucích se po Hřebenech, které dále pokračují do Brd, začíná právě zde. Dobřichovice mají silný residenční, rekreační a sportovní potenciál (Dobřichovice).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací města: Středisko volného času - Dobřichovický domek (DoDo); Dobřichovická divadelní společnost; Skauti; Společnost Dobřichovice; Sokol; Sbor dobrovolných hasičů města Dobřichovice; Spolek Náruč; Osvětová beseda; Dobnet z.s.; Cesta mramoru (Sochařské symposium); Lumen; Rodinné centrum; Letánek v Letech; Včelaři a včely; Studio Mandala; Jojo gym; Jog-in; Pilates; Kámo Club; Taneční studio Dobřichovice, Angličtina metodou Helen Doron pro děti; Dětský klub CHRPA; Jesličky infant; SK Alien Nation Dobřichovice.

Hlásná Třebaň je obec, která se nachází na levém břehu Berounky, 2 km východně od Karlštejna, na okraji Chráněné krajinné oblasti Český kras. Dojezdová vzdálenost do Prahy činí 30 km. Obec je tvořena dvěma částmi, kterými jsou Hlásná Třebaň a Rovina. Při sčítání obyvatel v roce 2019 žilo v obci 1060 obyvatel, jejichž průměrný věk je 39,1 roku. Této statistice obec vděčí většímu podílu dětí. Pro děti je v obci zřízena Mateřská škola Hlásná Třebaň a Mateřská škola a Základní škola Hlásek, s.r.o. V obci působí také celá řada spolků, z nichž Český červený kříž Hlásná Třebaň a Rovina přispívá k aktivnímu životu obci. Svou činnost pak zaměřuje především na děti, pro které pořádá rozmanité akce (Hlásná Třebaň).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací obce: Sbor dobrovolných hasičů; TJ Sokol; Český červený kříž; Český svaz zahrádkářů.

Karlík je klidná a malebná obec nacházející se jihozápadně od Prahy. Obec nabízí bohaté vyžití v podobě turistiky v krásné přírodě, toulky za historií K 1. 1. 2020 v obci žilo 548 obyvatel. Obec nemá zřízenou základní školu. Děti předškolního věku mají možnost navštěvovat soukromou mateřskou školu Zvoneček a také Mateřskou školu – Miniškolka Sluníčko, Karlík (Obec Karlík).

Karlštejn, městys, má více než 800 stálých obyvatel. Obec se skládá ze dvou částí Budňany a Poučník, které jsou rozděleny řekou Berounkou. K obci náleží národní kulturní památka hrad Karlštejn, který se nachází v levobřežní části obce nad hlubokým údolím Budňanského potoka. V obci se nachází mateřská i základní škola (Městys-Karlštejn).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací městyse: Středisko volného času – Domeček Hořovice Karlštejn; Tělocvičná jednota Sokol Karlštejn; Karlštejnské kulturní sdružení, o.s.; Kynologický klub Karlštejn; Myslivecké sdružení Český kras, zs, Karlštejn.

Lety je obec v jihozápadní části okresu Praha-západ, která se nachází v údolí po obou březích řeky Berounky, ve vzdálenosti necelých 27 km jihozápadně od centra Prahy a 21 km jihovýchodním směrem od města Beroun. Obec Lety se rozkládá na katastrálním území Lety u Dobřichovic. Území obce není děleno na jiné části obce či jiné základní sídelní jednotky. Hranice obce Lety se sousedící obcí Dobřichovice a obcí Řevnice nejsou v současnosti již téměř zřejmé. Atraktivita tohoto území v posledních

letech velmi vrostla, což znamená nárůst obyvatelstva a stavební činnost rezidenčních objektů. S tím souvisí zvyšujícími se nároky obyvatel, které jsou kladeny na dostupnost a kvalitu veřejných služeb a občanské vybavenosti. Od 1. 9. 2022 byla zřízená nová základní škola, která je významným počinem v životě obce a přináší rodinám možnost navštěvovat místní vzdělávací instituci namísto dojíždění do přilehlých měst a obcí. V obci také fungují mateřské školy – Mateřská škola Lety; soukromá MŠ Nona; Lesní škola Na Dvorečku (Janák 2017).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací obce: Letovská akademie; Sbor dobrovolných hasičů; TJ Sokol Lety; FK Lety; Kynologický klub Lety; TRANSBRDY o.s.; Rodinné centrum Letánek; ZO Českého svazu včelařů; Strong Boys; POHNI S LETY; Tenisová škola (obec Lety).

Řevnice, město ležící u toku Berounky při svazích brdských Hřebenů, 9 km jihozápadně od hranic Prahy. Toto více než třítisícové město se stalo oblíbeným letoviskem, ale i vyhledávaným bydlištěm lidí, toužících po kontaktu s přírodou. V Řevnicích najdeme základní školu, mateřskou školu i základní uměleckou školu Řevnice, jejichž zřizovatelem je město. V rámci projektu z fondu EU pod názvem Vybudování a provoz dětské skupiny Řevnice, došlo k rozšíření služeb v oblasti péče o dítě, čímž se zlepšily podmínky pro zaměstnanost žen s dětmi. Další fungující zařízení určená pro rodiny s dětmi z Řevnic a okolí jsou Soukromá MŠ Bambinarium; Občanské sdružení Pikolín; Lesní MŠ Na dvorečku; Lesní školka a škola země ZeMě (Řevnice).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací města: Divadelní soubor Řevnice; Sbor dobrovolných hasičů; **Dělnická** beseda Havlíček; Baráčníci; Český rybářský svaz; Český svaz zahrádkářů ZO Řevnice; Český svaz včelařů ZO Řevnice; Myslivecké sdružení Řevnice; Český kynologický svaz; **Notičky** - dětská lidová muzika; Klíček - dětský taneční folklorní soubor; TUTTE LE NOTE, dětský pěvecký sbor.

Srbsko je obec nacházející se v Chráněné krajinné oblasti Český kras, asi 4 km východně od okresního města Beroun a 4 kilometry západně od Karlštejna. Srbsko díky své poloze a výborné dopravní dostupnosti slouží jako častý cíl mnoha turistů a filmařů, kteří si zdejší romantické skalnaté prostředí prvohorních vápenců oblíbili. Žije zde 565 obyvatel. V obci a jejím okolí najdeme 100 rekreačních objektů i

tradiční horolezecké oblasti. Od školního roku 2022/2023 se zde vyučuje celý první stupeň ZŠ. V obci funguje mateřská škola (Obec Srbsko).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací obce: Minitenis Srbsko; Český svaz zahrádkářů, základní organizace Srbsko; Honební společenstvo Srbsko.

Tetín, obec nacházející se v oblasti Českého krasu, stejně jako přírodní rezervace Koda a Tetínské skály, pod kterými protéká řeka Berounka. V obci můžeme najít řadu vzácných rostlin a živočichů i krásná panoramata. Žije zde zhruba 860 obyvatel, kteří mají mnoho příležitostí ke sportu či kultuře, protože obec žije bohatým kulturním životem – od Průvodu vévody Štěpána přes Tetín na Karlštejn, pouti ke sv. Janu, oslav 17. listopadu, Dětský den, Fichtl cup až po tradiční Svatoludmilskou pouť. Kromě toho na Tetíně působí řada místních spolků a sdružení, které svou aktivitou spoluvytváří kulturu v obci (Tetín).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací obce: TJ a SK Tetín; Sdružení Svaté Ludmily; Sokol Tetín; Jeskyňáři Tetín; SDH - Hasiči; Letecko - modelářský klub Tetín; Tetínské maminky; Český svaz zahrádkářů v Tetíně; Klubíčko; Česká táborská unie Berounka Tetín; Viridis milites; Myslivecké sdružení Zlatý kůň Tetín Jarov; Vlastivědný spolek Petrboj; Komunitní centrum.

Všenory jsou obec rozkládající se zčásti na svazích úzkého údolí Všenorského potoka a zčásti v nivě a na terasách Berounky. Vznikly sloučením bývalých Všenor a Horních Mokropes v roce 1951. Obec se nachází v oblasti lesů a blízkosti řeky s romantickým terénem a zajímavými stavbami, množstvím cvičných horolezeckých skal v Černolicích. Díky těmto atributům jsou Všenory vyhledávaným místem pro turistiku i pobytovou rekreaci. Strategická je také poloha v blízkosti hlavního města. V obci v současné době žije 1710 obyvatel. Funguje zde mateřská a základní škola, obecní knihovna (Obec Všenory).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací obce: Spolek včelařů z Dobřichovic a okolí; Středisko volného času Všenory; Mateřský klub Klubko; Dětský klub VšenoRáček pro rodiče a děti 0-3roky.

Zadní Třeboň je obec v malebném údolí řeky Berounky, nacházející se v dobré dostupnosti z hlavního města a ve vzdálenosti přibližně 12 km západně od města Berouna. V obci žije 928 trvale hlášených obyvatel. V letních měsících je obec často

vyhledávanou turistickou destinací díky řece, krásné přírodě, blízkosti hradu Karlštejn. Obcí prochází hlavní železniční trať z Prahy do Plzně a místní jednokolejná trať spojuje vesnice od Zadní Třebaně až do Lochovic. V Zadní Třebani je poměrně bohatý kulturní život, především kvůli kulturním akcím jako Masopust, Staročeské Máje, Královský průvod Karla IV. a Posvícení. V obci je zřízena Základní škola a Mateřská škola Zadní Třebaň (Zadní Třebaň).

Nabídka volnočasových a zájmových organizací města: Sbor dobrovolných hasičů; Ostrovan Zadní Třebaň; Klub českých turistů; Občanské sdružení SALTO; Fantasy word.

4.2 Zařízení pro zájmové vzdělávání dětí předškolního věku

Zařízení pro zájmové vzdělávání dětí předškolního věku jsou zaměřena na výchovu a vzdělávání, které je uskutečňováno výchovnými pracovníky za specificky připravených podmínek. Mezi tato zařízení patří:

Střediska pro volný čas dětí a mládeže, kam patří domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Tato zařízení mají nezastupitelnou úlohu při objevování a rozvoji zájmů a nadání dětí a mládeže. Pod odborným pedagogickým vedením jsou realizovány specializované zájmové činnosti formou kroužků, souborů nebo klubů s pravidelnou docházkou. Tato zařízení mohou realizovat také příležitostnou činnost výchovně-vzdělávacího nebo rekreačního charakteru. K těmto činnostem patří pořádání soutěží, výletů, exkurzí, divadelních představení. V období letních prázdnin pak mohou tato zařízení organizovat táborové činnosti navazující na činnost zájmových kroužků během roku. Tato střediska mají přínos v navazování nových sociálních kontaktů a podpoře volnočasových aktivit dětí a mládeže.

Základní umělecké školy se zabývají vzděláváním v oborech hudebních, hudebně-pohybových, výtvarných a literárně-dramatických. Tato školská zařízení u nás mají dlouhodobou tradici. Základní uměleckou školu mohou navštěvovat děti předškolního věku od 5 let formou takzvané „přípravky“, která může trvat nejdéle dva roky.

Jazykové školy plní funkci zájmového vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků pro děti již od 4 do 15 let. Mohou také vznikat na komerčním základě.

Nestátní neziskové organizace jsou dalšími významnými subjekty pro trávení volného času dětí a mládeže. Patří sem Skaut, Junák, Sokol, Pionýr, Česká tábornická unie, Duha apod.

- Junák (Český skaut) zaujímá prvenství v počtu členů v rámci ČR. Svou činností podporuje vrstevnické skupiny, učí kooperaci a zodpovědnosti. Velmi často využívá pobyt v přírodě a turistiku.
- Pionýr je další velmi početná nezisková organizace, zabývající se turistikou, kulturou, sportem, tábořením, technikou a přírodovědou.
- Tábornická unie sdružuje děti, mládež i dospělé s oblibou v táboření.
- Sokol je tělovýchovná organizace, která usiluje o harmonický rozvoj všech stránek osobnosti.
- Duha je organizace zaměřená na turistiku, vodáctví, divadlo, hraní deskových her, venkovní aktivity, výtvarné činnosti apod. Základní články této organizace se jmenují Dužiny a mohou se samy rozhodnout, jaké zájmové činnosti se budou věnovat.
- Mateřská centra pořádají jednorázové nebo pravidelné akce pro děti, rodiče i celé rodiny. Jedná se o tvořivé dílny, umělecké, vzdělávací a sportovní akce apod.
- Zájmové kroužky při mateřských školách se staly běžnou a důležitou součástí trávení volného času předškolních dětí.
- Soukromé instituce založené na komerci, kam řadíme provozovatele a organizátory volnočasových aktivit zřizovaných formou živnosti.

Shrnutí

Členské obce Regionu Dolní Berounka se nachází jihozápadně od hlavního města Prahy a jihovýchodně od Berouna. Převážná část území regionu leží v Chráněné krajinné oblasti Český Kras. Tato hojně navštěvovaná turistická destinace poskytuje řadu možností k trávení volného času nejen pro děti, ale celé rodiny. Z široké palety nabízených aktivit si může každá rodina zvolit takovou aktivitu, která bude odpovídat jejímu zájmu i možnostem ať již časovým, finančním nebo dojezdovým. Členské obce tohoto regionu taktéž nabízejí pestrou nabídku organizovaných volnočasových aktivit pro předškoláky.

5 Výzkumné šetření

Praktická část této práce je zaměřena na výzkum toho, jaké možnosti trávení volného času dětí předškolního věku v regionu Dolní Berounky jsou nejčastěji využívány. Dále se budeme věnovat interpretaci výsledků získaných prostřednictvím dotazníkového šetření. Data jsou graficky zpracována, tak aby z grafů byly získané výsledky dobře čitelné. Na dotazníky celkem odpovědělo 108 respondentů oslovených organizací zaměřených na volný čas dětí v Regionu Dolní Berounky.

5.1 Výzkumný cíl a hypotézy

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak tráví děti předškolního věku svůj volný čas v regionu Dolní Berounky. Výzkum byl proveden a zaměřen na všechny běžně přístupné možnosti trávení volného času pro předškolní děti.

K výše uvedenému cíli výzkumného šetření byla položena výzkumná otázka:

„Jaké možnosti pro trávení volného času dětí předškolního věku v regionu Dolní Berounky jsou nejčastěji využívány?“

Po prostudování odborné literatury byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1

Předškolní děti se ve volném čase více zaměřují na aktivní trávení volného času než na pasivní aktivity.

Tato hypotéza je založena na zjištění výzkumného týmu studie HBSC z roku 2019, která uvádí zjištění, že mladí Češi jsou ve volném čase aktivní a 9 z 10 dětí sportuje, věnuje se umění nebo chodí do kroužků.

Hypotéza 2

Rodiče předškolních dětí preferují neplacené zájmové aktivity před placenými.

V této hypotéze se opírám o Zprávu o rodině (2020), kterou sestavil autorský tým ve složení Kuchařová, Barvíková, Höhne, Nešporová, Palonciová, Vidovičová. Zpráva uvádí, že na třetím a čtvrtém místě se z hlediska objemu výdajů umísťují výdaje spojené s volným časem, rekreací a kulturou a výdaje na dopravu (v souhrnu 20 %). Za tyto výdaje relativně nejvíce utratí domácnosti s dětmi (24 %). S přítomností dětí v

domácnosti jsou spojeny vyšší výdaje směřující k uspokojení převážně jejich vzdělávacích, socializačních a volnočasových potřeb.

Hypotéza 3

Dívky předškolního věku navštěvují více zájmových kroužků než chlapci.

Hypotéza vycházející z průzkumu agentury NMS Market Research (2020), který zjišťoval zájem dětí o trávení volného času. Z průzkumu vyplynulo, že nejčastěji se zájmovým kroužkům věnují děti na prvním stupni základních škol, především dívky a s přibývajícím věkem zájem o kroužky u dětí klesá.

Hypotéza 4

Děti předškolního věku velmi často tráví svůj volný čas na počítači nebo na mobilním telefonu než návštěvou zájmového kroužku.

Hypotéza vychází z výzkumu Kopeckého – České děti v kybersvětě (2019), který uvádí, že více než polovina českých dětí mladších 13 let používá služby, které jsou pro ně nevhodné a rizikové. Výzkum byl realizován Univerzitou Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Do výzkumu, který probíhal od února do května roku 2019, se zapojilo 27 177 dětí ze všech krajů ČR.

5.2 Výzkumné metody a výzkumný vzorek

Jako výzkumná metoda pro naplnění výše uvedeného výzkumného cíle byl zvolen kvantitativní výzkum ve formě dotazníku. Dotazník, který jsme zpravovali na základě výzkumného cíle a hypotéz, byl určen pro rodiče předškolních dětí.

Dotazník celkem obsahoval 18 otázek vztahujících se ke stanoveným hypotézám. Při sestavování dotazníku byly použity otázky uzavřené, které respondentům neumožňovaly specifikovat odpovědi textovým popisem, ale nabízely pouze výběr z předložených možností. Dále byly použity polo uzavřené otázky v případech, kdy bylo zapotřebí získat konkrétní i textovou odpověď. Textová odpověď pak byla definována na posledním místě nabídky a dotazovaní ji využili, pokud si nemohli vybrat z nabídky definovaných odpovědí. Byly použity také otázky otevřené, které respondenta neomezovaly možnostmi, mezi kterými si musí vybrat. Nevýhodou posledního typu otázek byl velký objem získaných dat, která bylo nutno zpracovat.

K hypotéze č. 1 se vztahují následující otázky v dotazníku:

(Předškolní děti se ve volném čase více zaměřují na aktivní trávení volného času než na pasivní aktivity).

- Jak trávíte společně se svými dětmi volný čas?
- Jaká je nejoblíbenější činnost Vašeho dítěte ve volném čase?
- Kolik hodin denně tráví Vaše dítě pasivně – leží, sleduje film apod.?
- Kolik hodin denně tráví Vaše dítě venku během celého týdne?
- Co dělá Vaše dítě nejčastěji, když jste doma?

K hypotéze č. 2 se vztahují následující otázky v dotazníku:

(Rodiče předškolních dětí preferují neplacené zájmové aktivity před placenými).

- Jak často navštěvujete s dětmi kulturní vystoupení, projekce kina, koncerty apod.?
- Kolik zájmových kroužků navštěvuje Vaše dítě?
- Jaké kroužky navštěvuje Vaše dítě?
- Pro výběr volnočasových aktivit je pro Vás rozhodující...

K hypotéze č. 3 se vztahují následující otázky v dotazníku:

(Dívky předškolního věku navštěvují více zájmových kroužků než chlapci).

- Jaké je pohlaví Vašeho dítěte?
- Jaké kroužky navštěvuje Vaše dítě?
- Kde tyto kroužky navštěvuje?
- Máte v místě Vašeho bydliště dostatečnou nabídku volnočasových aktivit/zájmových kroužků?
- Jaké možnosti k trávení volného využíváte z nabídky regionu?

K hypotéze č. 4: se vztahují následující otázky v dotazníku:

(Děti předškolního věku velmi často tráví svůj volný čas na počítači nebo na mobilním telefonu než návštěvou zájmového kroužku).

- K jakým účelům nejčastěji používá Vaše dítě počítač a mobilní telefon?
- Jak často během týdne tráví Vaše dítě volný čas na počítači, telefonu nebo tabletu?
- Kolik hodin denně stráví Vaše dítě sledováním televize?
- Které sociální sítě a aplikace Vaše dítě nejčastěji vyhledává?

Pro účely tohoto výzkumu byly vybrány děti předškolního věku, respektive jejich rodiče, protože děti ještě neumí číst a nejsou tak schopny odpovědět na otázky dotazníku. Dotazníky byly rozdány nebo rozeslány rodičům těchto dětí a zaslány také do institucí zabývajících se volným časem předškoláků s žádostí o další distribuci mezi rodiče. Osloveno bylo více než padesát výše zmíněných institucí z Regionu Dolní Berounky. Některé organizace se ochotně zapojily, některé neodpověděly. Pro zajištění dostatečného počtu získaných dat byli osloveni i rodiče některých známých a přátel v tomto regionu, u kterých byla předpokládána ochota se tímto způsobem do výzkumu zapojit.

5.3 Technika sběru dat a metody analýzy

Dotazník byl zpracován v elektronické i tištěné podobě. Tištěné dotazníky byly předány rodičům dětí mateřských škol, ale jejich návratnost nebyla vysoká. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno ke zpracování dotazníku v elektronické podobě, což výborně posloužilo k celkovému zjednodušení způsobu distribuce i vyhodnocení výsledků šetření. Výhodou elektronického dotazníku byla relativní jednoduchost, časová nenáročnost, anonymita respondentů a možnost získání odpovědí od většího počtu dotázaných.

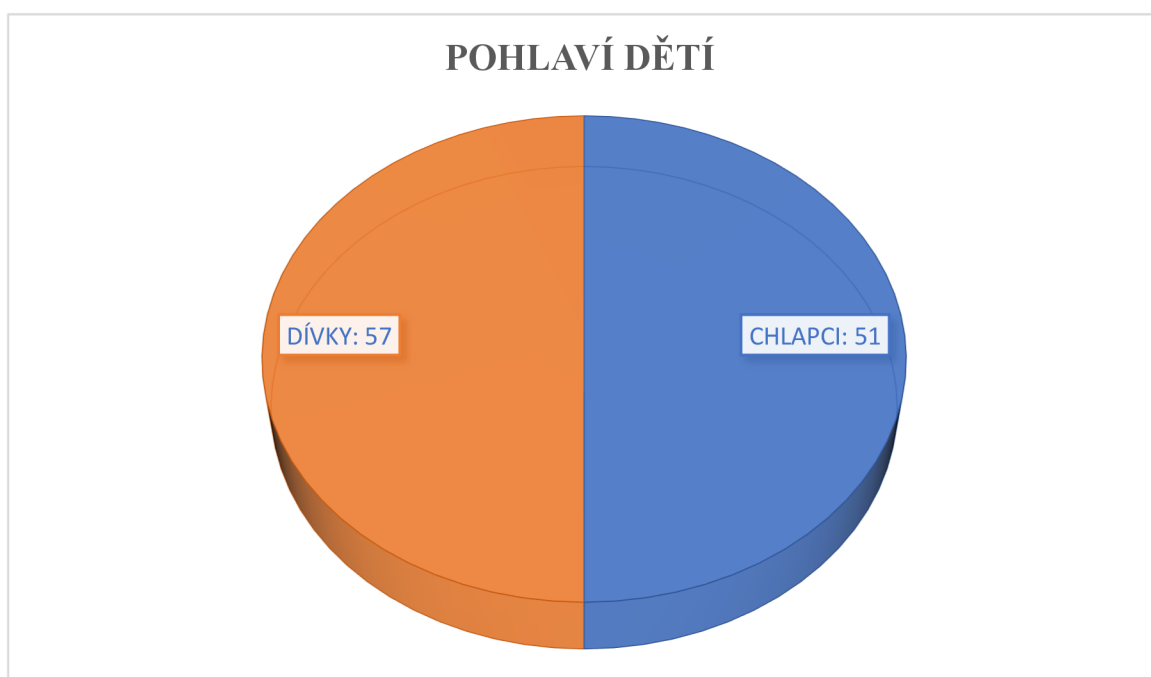
Získaná data byla zpracována pomocí softwaru Survivo, zapsána do tabulek a grafů a interpretována v následující části této práce.

5.4 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace

Jednotlivé položky dotazníku:

Otázka č. 1 – 1. Jaké je pohlaví Vašeho dítěte?

Obrázek 1 Pohlaví dětí

V první otázce nás zajímalo pohlaví dětí, podle kterých byl dotazník vyplňován. Z grafu je možné vyčíst poměrně stejné zastoupení obou pohlaví s mírnou převahou dívek. Výzkumu se tedy zúčastnilo 53% rodičů dívek a 47% rodičů chlapců.

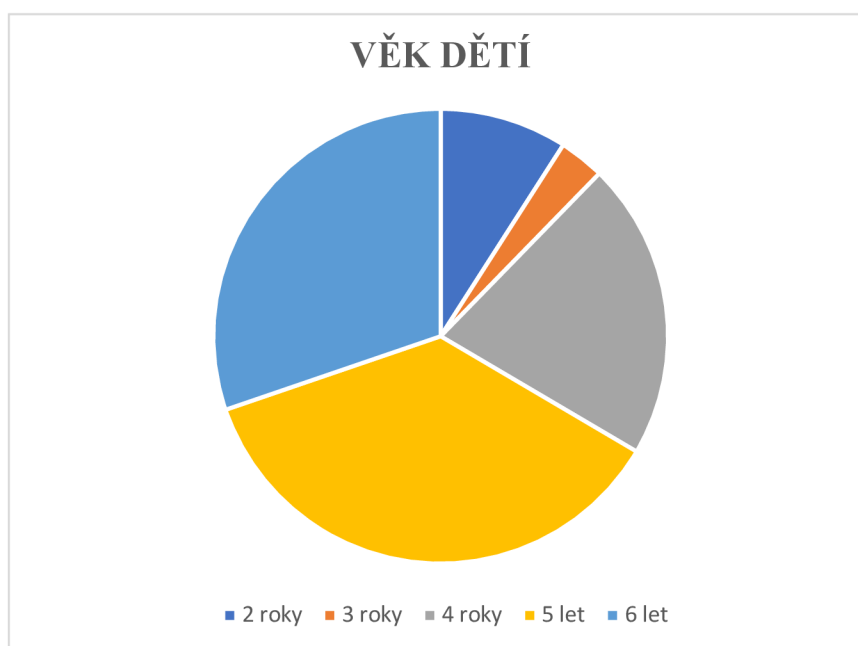
Otázka č. 2 - Jaký je věk Vašeho dítěte?

Druhá otázka byla zaměřena na věk dětí. Náš výzkumný vzorek zahrnoval děti ve věkovém rozmezí od 2 do 6 let. Jejich zastoupení ve výzkumu vyjadřuje následující tabulka a grafické vyobrazení.

Tabulka 1 Věk dětí

VĚK RESPONDENTŮ	POČET RESPONDENTŮ	%
2 roky	9	8%
3 roky	12	11%
4 roky	21	20 %
5 let	36	33%
6 let	30	28%
CELEKM	108	100%

Obrázek 2 Věk dětí

Otázka č. 3 - Jak trávíte společně se svými dětmi volný čas?

Tato položka dotazníku byla zaměřena na zjištění, jaké činnosti děti předškolního věku spolu s rodiči provozují nejčastěji. Tato polo uzavřená otázka nabízela výběr z několika možností i možnost uvedení aktivit vlastních, v dotazníku nezahrnutých.

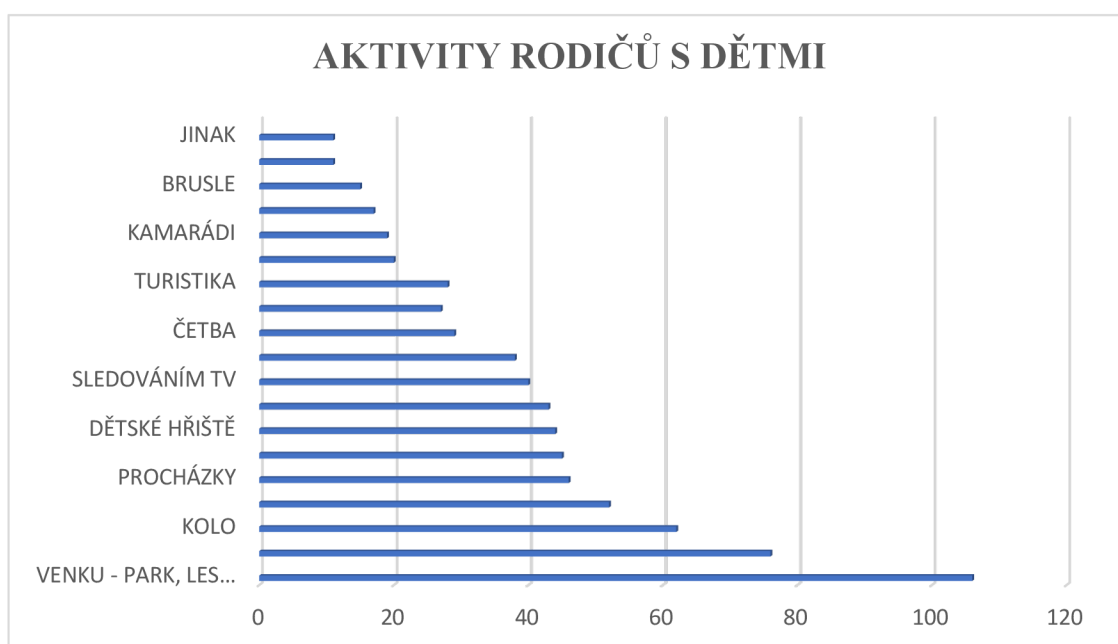
Tabulka 2 Aktivity rodičů s dětmi

VYBRANÉ AKTIVITY	POČET VYBRANÝCH POLOŽEK
VENKU – V PARKU, NA HŘIŠTI, V LESE....	106
NA ZAHRADĚ	76
JEZDÍ NA KOLE	62
TVOŘENÍM (malování, kreslení, modelování...).	52
PROCHÁZÍME SE	46
MONTÁŽNÍMI A DEMONTÁŽNÍMI ČINNOSTMI (Lego, kostky...)	45
NA DĚTSKÉM HŘIŠTI S PROLÉZAČKAMI	44
HRANÍM SPOLEČENSKÝCH A DESKOVÝCH HER	43
SLEDOVÁNÍM TV	40
SPORTEM – organizovaně i neorganizovaně	38
SPOLEČNOU ČETBOU KNIH, ČASOPISŮ	29
NÁVŠTĚVOU KINA NEBO DIVADLA	27
PROVOZUJEME TURISTIKU	25

POSLECHEM HUDBY NEBO HROU NA HUDEBNÍ NÁSTROJ	20
U SVÝCH KAMARÁDŮ DOMA	19
NÁVŠTĚVOU ZOO NEBO BOT. ZAHRAD	17
JEZDÍ NA BRUSLÍCH	15
POBÝVÁ V ULICÍCH	11
JINÝM ZPŮSOBEM	11

Ze shromážděných údajů je patrné, že oslovení respondenti tráví nejčastěji volný čas pobytem na čerstvém vzduchu – venku (106x) nebo na zahradě (76x). K další velmi frekventované činnosti patří jízda na kole (66x). Oblibě se těší také tvoření s dětmi (52x) nebo montážní a demontážní činnosti (45x). K nejméně uváděným činnostem patří jízda na bruslích (15x), pobývání v ulicích (11x). K jiným způsobům trávení volného času respondenti uvedli následující položky: plavání rodičů s dětmi (3x), trampolína (2x), hry s míčem (2x), pískoviště (2x), v dílně (1x), rybaření (1x).

Obrázek 3 Aktivity rodičů s dětmi

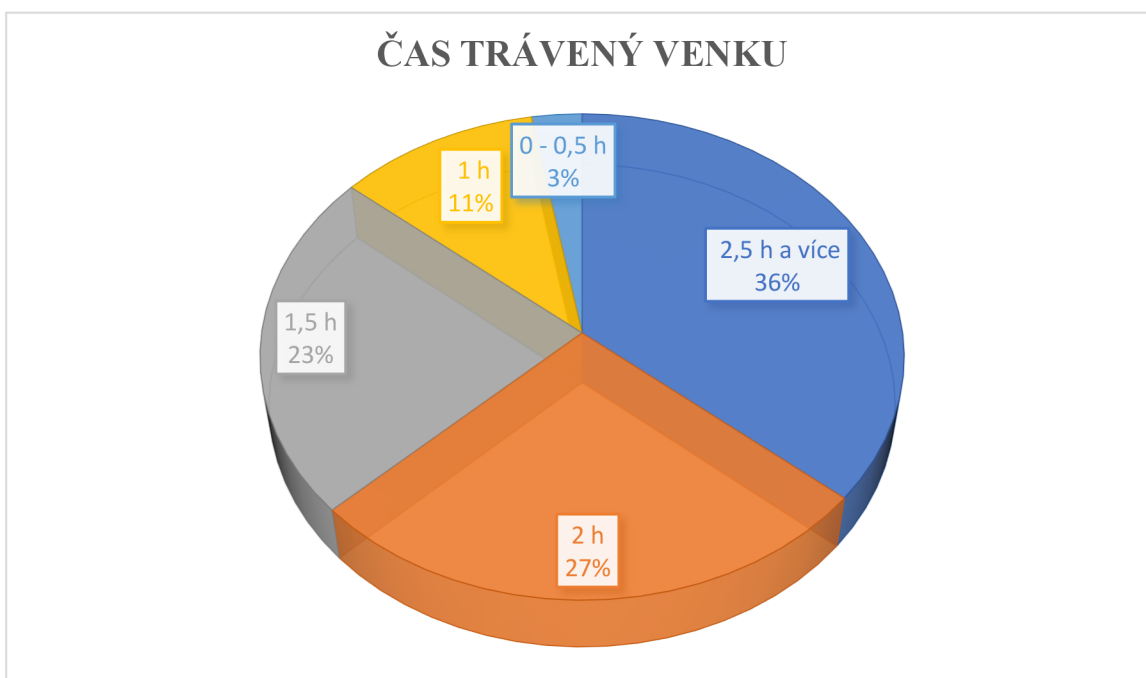
Otázka č. 4 - Kolik hodin denně tráví Vaše dítě venku?

Četnost odpovědí nám napovídá, že rodiny s malými dětmi tráví venku v průměru 1,91 hodiny každý den. Průměrnou hodnotu nám zvyšují rodiče, kteří tráví s dětmi volný čas venku 2,5 hodiny každý den (39x) a také rodiče, kteří tráví s dětmi volný čas venku 2 hodiny každý den (29x).

Tabulka 3 Čas trávený venku

ČAS TRÁVENÝ VENKU	POČET RESPONDENTŮ	%
0 – 0,5 h každý den	3	3%
1 h každý den	12	11%
1,5 h každý den	25	23%
2 h každý den	29	27%
2,5 h a více každý den	39	36%
CELKEM	108	100%

Obrázek 4 Čas trávený venku

Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že rodiny (36%) v převážné míře tráví venku minimálně 2 – 2,5 hodiny denně a mnohdy i více a další značná část (27%) dotazovaných tráví venku minimálně 1 – 1,5 hodiny každý den. Pouze mizivé procento (3%) dotazovaných uvedlo, že pobytu venku denně věnuje méně než 0,5 hodiny.

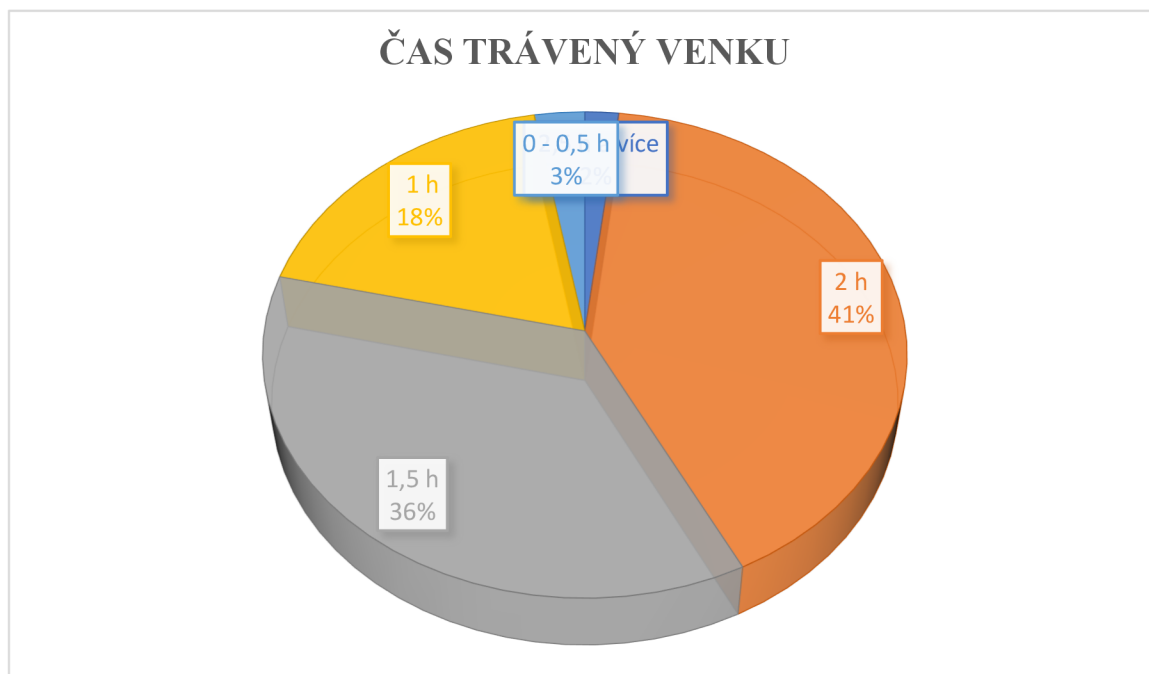
Otázka č. 5 - Kolik hodin denně tráví Vaše dítě pasivně (ležení, nicnedělání, sledování filmů apod.)?

Z odpovědí je patrné, že rodiny s malými dětmi tráví pasivně v průměru 1,6 hodiny každý den. Pouze dva respondenti odpověděli, že pasivně tráví čas 2,5 hodiny nebo více každý den. Naproti tomu jsou pouze tři dotazované rodiny, jejichž pasivní trávení času zahrnuje maximálně 0,5 hodiny každý den.

Tabulka 4 Čas trávený pasivně

ČAS TRÁVENÝ PASIVNĚ	POČET RESPONDENTŮ	%
0 – 0,5 h každý den	3	3%
1 h každý den	20	19%
1,5 h každý den	39	36%
2 h každý den	44	40%
2,5 h a více každý den	2	2%
CELEKM	108	100%

Obrázek 5 Čas trávený pasivně

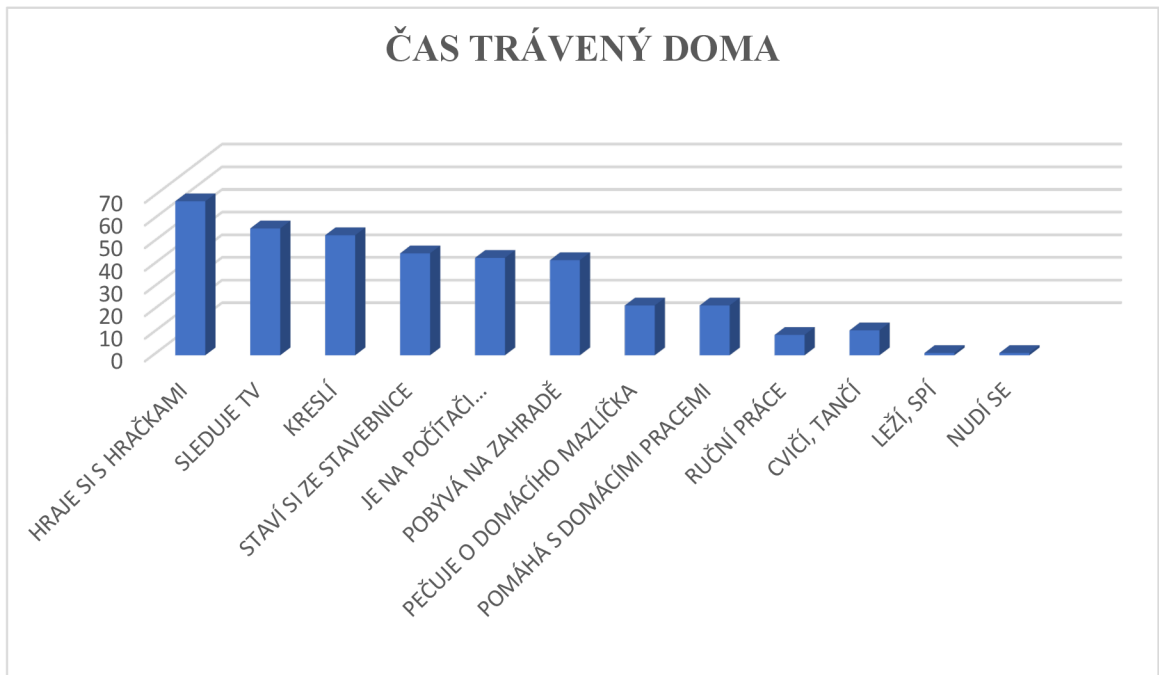
Otázka č. 6 - Co dělá Vaše dítě nejčastěji, když jste doma?

V této otázce jsme se zaměřili na činnosti, kterými se ve volném čase zabývají děti v domácím prostředí. Z uvedeného přehledu v tabulce vyplývá, že největší část dětí (68x) doma tráví čas tím, že si hraje s hračkami. Velká část (56x) dětí se věnuje sledování televize a poměrně značná část (43x) dětí se zabaví na mobilu, počítači nebo tabletu. Významnou roli v trávení dětí volného času hraje zahrada (52x). K dalším velmi oblíbeným činnostem patří kreslení (53x) a stavění ze stavebnic (45x). Předškolní děti naopak nepreferují ruční práce (9x), které jsou pro většinu z nich velmi náročné. Pouze jeden respondent uvedl, že jeho dítě doma spí a jeden zase udává, že se dítě doma nudí.

Tabulka 5 Čas trávený doma

VYBRANÉ AKTIVITY	POČET VYBRANÝCH POLOŽEK
HRAJE SI S HRAČKAMI	68
SLEDUJE TV	56
KRESLÍ	53
POBÝVÁ NA ZAHRADĚ	52
STAVÍ SI ZE STAVEBNCE	45
JE NA POČÍTAČI/MOBILU/TABLETU	43
POMÁHÁ S DOMÁCÍMI PRÁCEMI	22
PEČUJE O DOMÁCÍHO MAZLIČKA	22
CVIČÍ, TANČÍ NEBO SE JINAK HÝBE	11
RUČNÍ PRÁCE	9
NUDÍ SE	1
LEŽÍ, SPÍ	1

Obrázek 6 Čas trávený doma

Otázka č. 7 - Jaká je nejoblíbenější činnost Vašeho dítěte ve volném čase?

Tato otevřená otázka dala dotazovaným rodičům možnost napsat nejoblíbenější činnost bez omezení. Při analýze výsledů byly vytvořeny skupiny podle uvedených aktivit a jednotlivé hlasy sumarizovány.

Tabulka 6 Činnosti dětí podle oblíbenosti

ČINNOSTI DĚTÍ PODLE OBLÍBENOSTI	ČETOST
Vyrábění, lepení, stříhání, modelování, navlékání	18
Lego, Lego Duplo, kostky, stavebnice	17
Pobyt na zahradě a venku	11
Hraní s hračkami (panenky, autíčka, vláčky apod.)	10
Kreslení, malování	7
Mobil, hraní her na mobilu, tabletu, počítači	4
Televize a online pořady pro děti	4
Péče o domácího mazlíčka, hraní si s mazlíčkem	4
Být s kamarády/kamarádkami venku	4
Trampolína	3
Fotbal, kopání na bránu	3
Sport, cvičení, tanec	3
Hry na písku	2
Skládání puzzle	2
Jízda na koloběžce	2
Prohlížení a čtení knížek	2
Animáci	2

Sport	2
Hry se sourozenci	2
Hraní deskových a společenských her	2
Freestyle, parkour	2
Plavání	2
Zpěv	1
Stavění vláčeků	1
Jízda na bruslích	1
Hra na kytaru	1
Florbal	1
Hokejbal	1
Technika	1
Angličtina	1
Hra na princeznu	1
Myslivost	1
Motorový sport (motorka, motokáry, apod.)	1
Pomoc s domácími pracemi (při vaření, úklidu apod.)	1
Rybaření	1
Spaní	1

Z celkového výčtu uvedených činností zbyly dvě položky, u kterých nebylo zcela jasné, do které kategorie spadají, protože nebyly blíže specifikovány: HRAJE HRÝ (1x) a HRANÍ SI (1x), proto nejsou uvedeny v tabulce.

Činnosti byly seřazeny do tabulky podle četnosti jejich uvádění jako oblíbených aktivit. Ze získaných dat vyplynulo, že mezi nejoblíbenější činnosti dětí patří v první řadě vyrábění, lepení, stříhání, modelování, navlékání (18x), v těsném sledu následuje Lego, Lego Duplo, kostky, stavebnice (17x). Velmi oblíbený je u předškolních dětí také pobyt na zahradě a venku (11 x) a v neposlední řadě také hraní s hračkami (10x).

Mezi nejméně uváděné oblíbené činnosti pak například patří zpěv, rybaření, myslivost. Zde můžeme předpokládat, že obliba těchto činností vychází ze záliby rodičů nebo prarodičů.

Velkou četnost jsme neshledali ani u činností zaměřených na vzdělávání (jazyky) nebo činnosti technicky zaměřené.

Mezi nejoblíbenější pohybově zaměřené aktivity patří pobyt na zahradě (11x) a jízda na kole, kterou označilo celkem osm respondentů.

Otázka č. 8 - Kolik placených zájmových kroužků navštěvuje Vaše dítě?

Údaje nám ukazují, že většina (39%) předškolních dětí nenavštěvuje žádný kroužek. Děti, které navštěvují jeden (27%) nebo dva (25%) kroužky jsou z velké části dívky. Chlapci nejčastěji navštěvují jeden kroužek a děvčata obvykle volí dva i více kroužků.

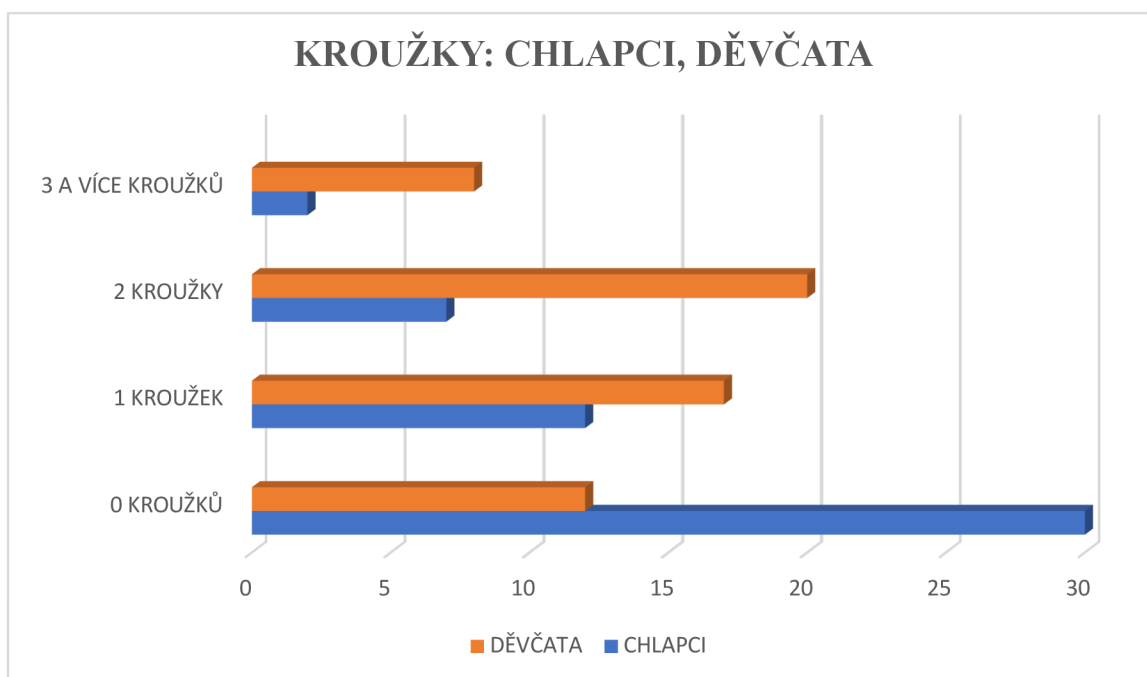
Tabulka 7 Počet zájmových kroužků

POČET KROUŽKŮ	POČET RESPONDENTŮ		%
	celkem	z toho dívky	
0	42	12	39%
1	29	17	27%
2	27	20	25%
3 a více	10	8	9%
CELKEM	108	57	100%

Obrázek 7 Počet zájmových kroužků

Obrázek 8 Návštěvnost kroužků chlapci vs. děvčata

Otázka č. 9 - **Kde tyto kroužky navštěvuje?**

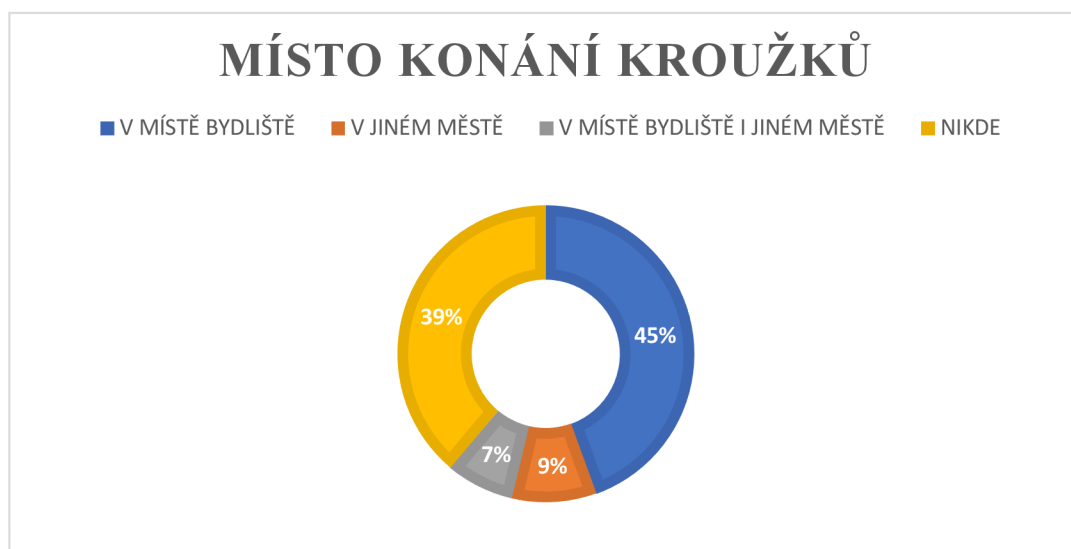
Otázka zaměřená na zjištění, zda děti za zájmovými činnostmi za kroužky dojíždí do jiné obce či města nebo se realizují v místě svého bydliště.

Tabulka 8 Místo konání kroužků

MÍSTO KROUŽKŮ	POČET RESPONDENTŮ	%
V místě bydliště	48	45%
V jiném městě	10	9%
V místě bydliště i jiném městě	8	7%
Nikde	42	39%
CELKEM	108	100%

Z údajů uvedených v tabulce a zmíněných v předešlé otázce vyplynulo, že velká část předškolních dětí kroužek nenavštěvuje. U dětí, které kroužek navštěvují, převažují takové kroužky, které jsou v místě bydliště dětí (48%). Část rodičů (16%) pak děti za kroužky dováží do jiného města nebo obce.

Obrázek 9 Místo konání kroužků

Otázka č. 10 - Jaké kroužky navštěvuje Vaše dítě?

Tabulka 9 Druhy zájmových kroužků

DRUHY KROUŽKŮ	POČET RESPONDENTŮ
Sportovní	48
Hudební	24
Výtvarné/rukodělné	23
Přírodovědné	6
Jazykové	6
Technické	1
Jiné	4

Jak můžeme ze shromážděných údajů vyčíst, největší oblibě se těší kroužky sportovní (48x), hudební (24) a výtvarně zaměřené (23). V položce „jiné“ se pak dále objevil kroužek taneční (1x), Junák (1x) a dva účastníci navštěvují sborový zpěv.

Obrázek 10 Druhy zájmových kroužků

Otázka č. 11 – Dáváte při výběru zájmového kroužku přednost neplacenému před placeným?

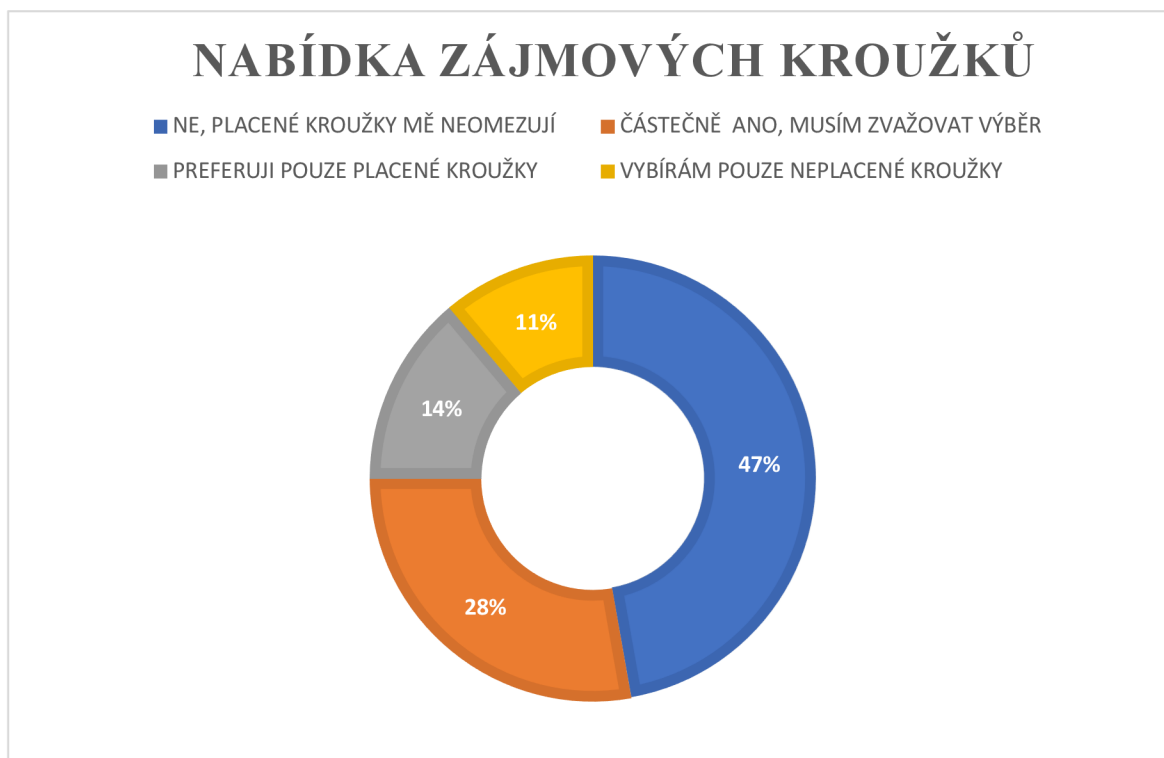
Dotazovaní rodiče se měli v této otázce vyjádřit, jak moc jejich volbu zájmových kroužků ovlivňuje to, zda jsou placené nebo neplacené. Značná část rodičů (47%) uvedla, že je skutečnost, zda se kroužek platí nebo ne, nijak neomezuje a při jejich rozhodování to nemá roli. Některé rodiny (28%) pak musí u výběru zájmových kroužků počítat, aby neohrozily svůj rodinný rozpočet a volit počet zájmových kroužků podle daného finančního rámce.

Další skupinu tvoří rodiče (15%), kteří vyloženě preferují právě takové zájmové kroužky, které jsou placené a pouze 11% dotazovaných rodin při své volbě zájmového kroužku preferuje ty, které jsou poskytovány zadarmo.

Tabulka 10 Placené vs. neplacené

VYJÁDŘENÍ RESPONDENTŮ	POČET RESPONDENTŮ	%
Ne, placené kroužky mě nijak neomezují při výběru.	51	47%
Částečně ano, musím zvažovat výběr v rámci rozpočtu.	30	28%
Preferuji pouze placené zájmové kroužky.	15	14%
Vybírám pouze neplacené zájmové kroužky	12	11%
CELKEM	108	100%

Obrázek 11 Placené vs. neplacené

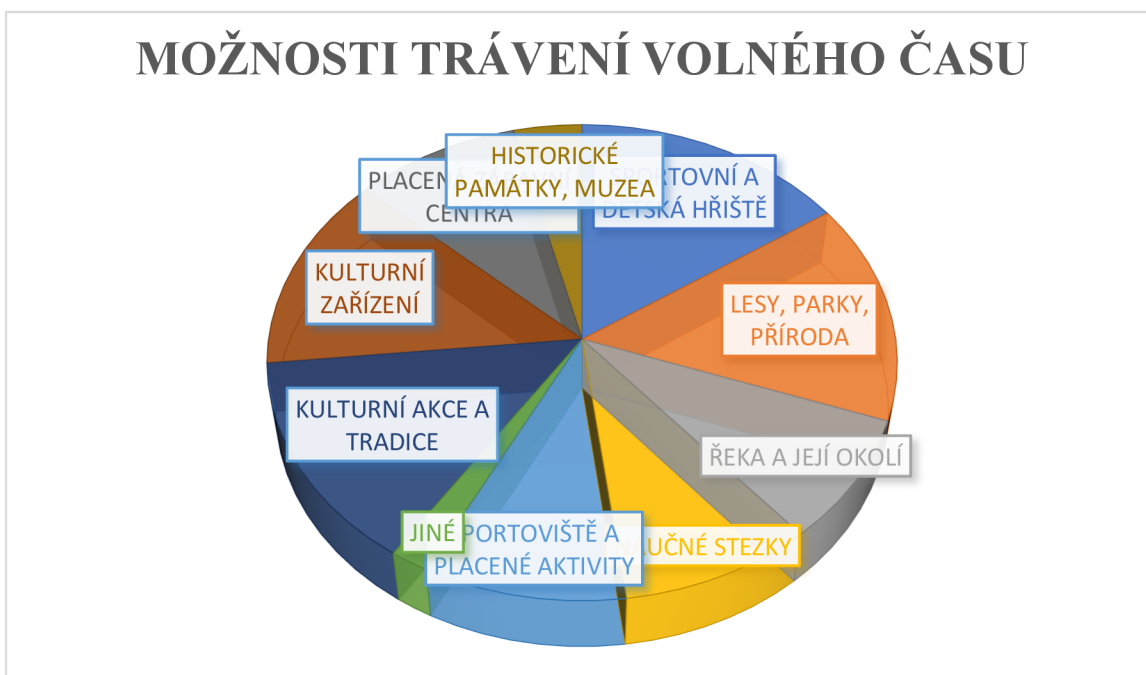
Otázka č. 12 - **Jaké možnosti k trávení volného využíváte z nabídky regionu?**

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že ve svém volném čase s dětmi nejhojněji využívají sportovní a dětská hřiště (68x), která poskytují sportovní vyžití a zábavu i těm nejmenším dětem. Oblibě se také těší procházky a pobyt v lese (66x). K dalším oblíbeným volnočasovým aktivitám patří návštěva kulturních tradičních akcí (62x) a kulturních zařízení (59x). Značná část rodin využívá nabídku placených sportovních aktivit (42x) a zábavních center pro děti (41x). Volný čas na naučných stezkách tráví minimálně 40 dotazovaných. Šeku a její okolí využívá 37 respondentů. Jako další možnosti trávení volného času v regionu byly dále zmíněny tyto položky: bowling (1x), restaurační zařízení (3x), loď (1x), výlety do města (2x), nákupní centra (1x).

Tabulka 11 Možnosti trávení volného času

MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	POČET RESPONDENTŮ
Sportovní a dětská hřiště	68
Lesy, parky příroda	66
Kulturní akce a tradice – průvody, poutě	62
Kulturní zařízení – kina, divadla	59
Sportoviště a placené sportovní aktivity	42
Placená zábavní centra	41
Naučné stezky	40
Řeka a její okolí	37
Historické památky, muzea	17
Jiné	8

Obrázek 12 Možnosti trávení volného času

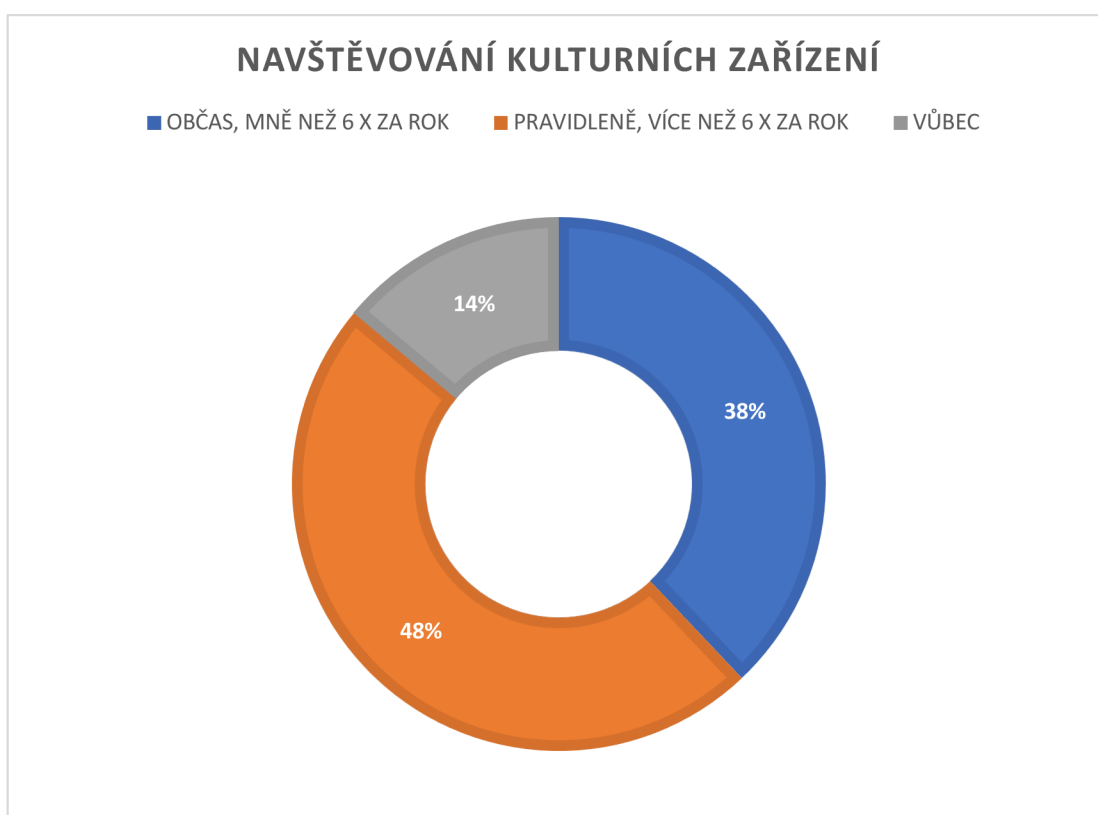
Otázka č. 13 – **Jak často navštěvujete s dětmi kulturní vystoupení, projekce kina, koncerty apod.?**

Velmi mile nás překvapilo zjištění, že téměř polovina (48 %) dotazovaných pravidelně navštěvuje kulturní zařízení v regionu, a to častěji než šestkrát za rok. Další značná část respondentů (38 %) tato zařízení navštěvuje občas, ale méně než 6x za rok. Pouze 14 % dotazovaných respondentů uvedlo, že tato zařízení nenavštěvuje vůbec.

Tabulka 12 Navštěvování kulturních zařízení

ČETNOST	POČET RESPONDENTŮ	%
Pravidelně, více než 6x za rok	52	48%
Občas, méně než 6x za rok	41	38%
Vůbec	15	14%
CELKEM	108	100%

Obrázek 13 Navštěvování kulturních zařízení

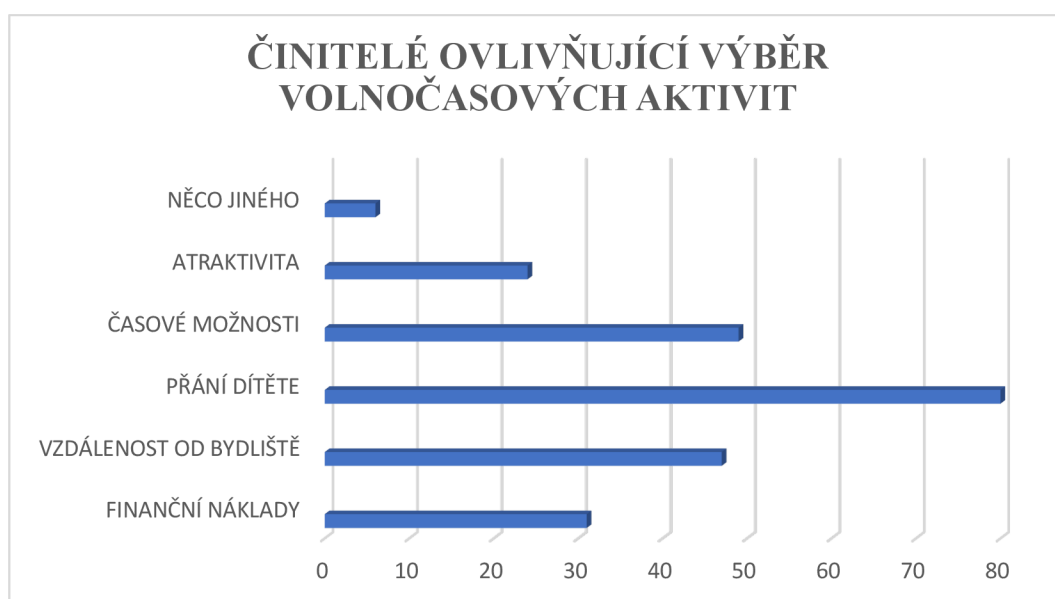
Otázka č. 14 - Pro výběr volnočasových aktivit je pro Vás rozhodující:

Tabulka 13 Činitelé ovlivňující výběr volnočasových aktivit

ČINITELE	POČET RESPONDENTŮ
Přání dítěte	80
Časové možnosti	49
Vzdálenost od bydliště	47
Finanční náklady	31
Atraktivita volnočasové aktivity	24
Něco jiného	6

Dotazovaní dostali na výběr z několika možných odpovědí. Byla jim také poskytnuta možnost odpovědi vlastní, pokud by pro ně nabídka nabízených odpovědí nebyla dostačující. Tuto možnost využilo 6 respondentů. Mezi doplňujícími odpověďmi se objevily následující položky: účast (starších) sourozenců v kroužku (3x), možnost využití aktivity v profesním životě dětí (2x), přínos pro zdraví (1x).

Obrázek 14 Činitelé ovlivňující výběr volnočasových aktivit

K převládajícím činitelům ovlivňujícím volbu zájmového kroužku patří přání dítěte, které bylo označeno v osmdesáti případech, druhým rozhodujícím činitelem jsou časové možnosti rodiny (49x) a vzdálenost od místa bydliště dítěte (47x).

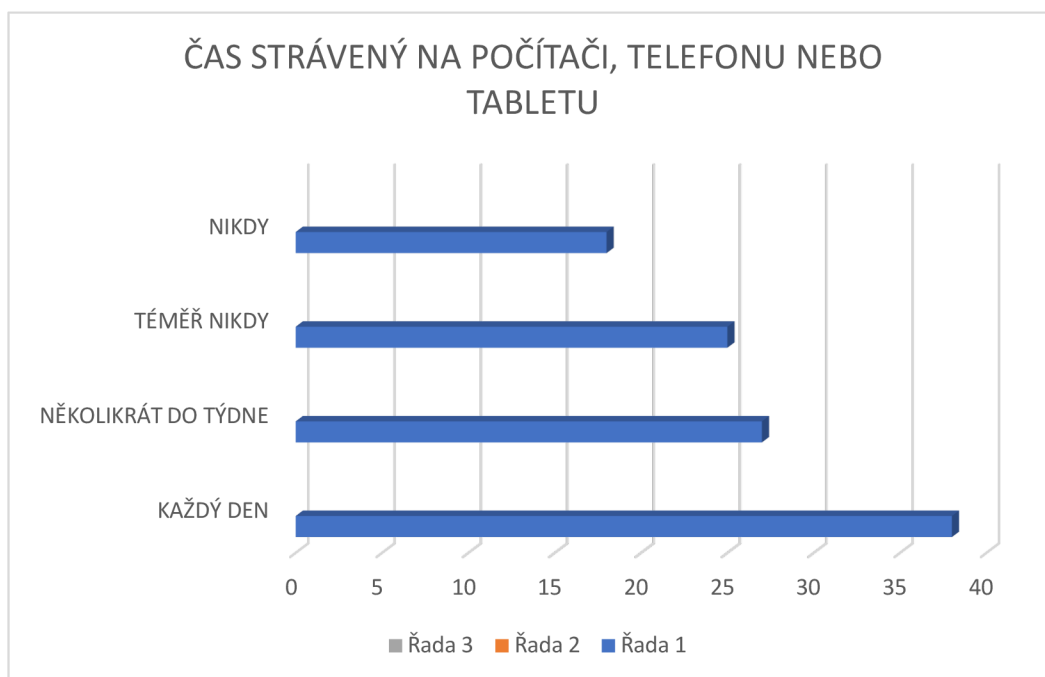
Otázka č. 15 - Jak často během týdne tráví Vaše dítě volný čas na počítači, telefonu nebo tabletu?

V této otázce se snažíme zjistit, jaká je celková doba užívání počítače, mobilu nebo tabletu ve volném čase dětí v rozmezí jednoho týdne. Zjišťujeme, že 43% předškolních dětí moderní technologie neužívá (18%) nebo téměř neužívá (23%). Naopak 35% dětí je využívá každý den a 25% několikrát do týdne.

Tabulka 14 Čas strávený na počítači, telefonu nebo tabletu.

ČAS	POČET RESPONDENTŮ	%	Z TOHO NEMÁ ŽÁDNÝ KROUŽEK
Každý den	38	35%	9
Několikrát do týdne	27	25%	3
Téměř nikdy	25	23%	17
Nikdy	18	11%	13
CELKEM	108	100%	42

Obrázek 15 Čas strávený na počítači, telefonu nebo tabletu.

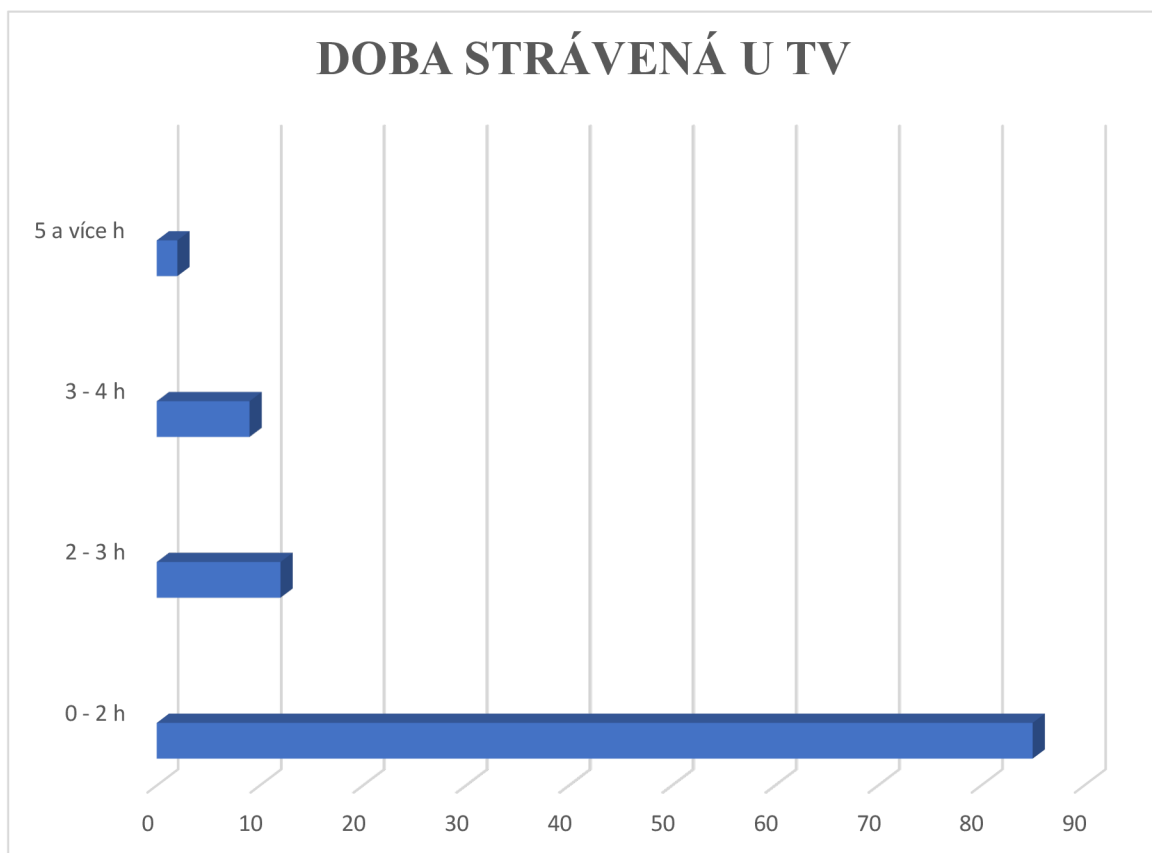
Otázka č. 16 - Kolik hodin denně stráví Vaše dítě sledováním televize?

Další zjištění, které při analýze tohoto dotazníkového šetření vyplynulo, že jen mizivá část dětí (2%) tráví svůj volný čas sledováním televize. Převážná část dotazovaných uvedla, že tráví sledováním televize 2 hodiny denně nebo méně.

Tabulka 15 Doba strávená u TV

DOBA STRÁVENÁ U TV	POČET RESPONDENTŮ	%
0–2 h	85	79%
2–3 h	12	11%
3–4 h	9	8%
5 a více h	2	2%
CELKEM	108	100%

Obrázek 16 Doba strávená u TV

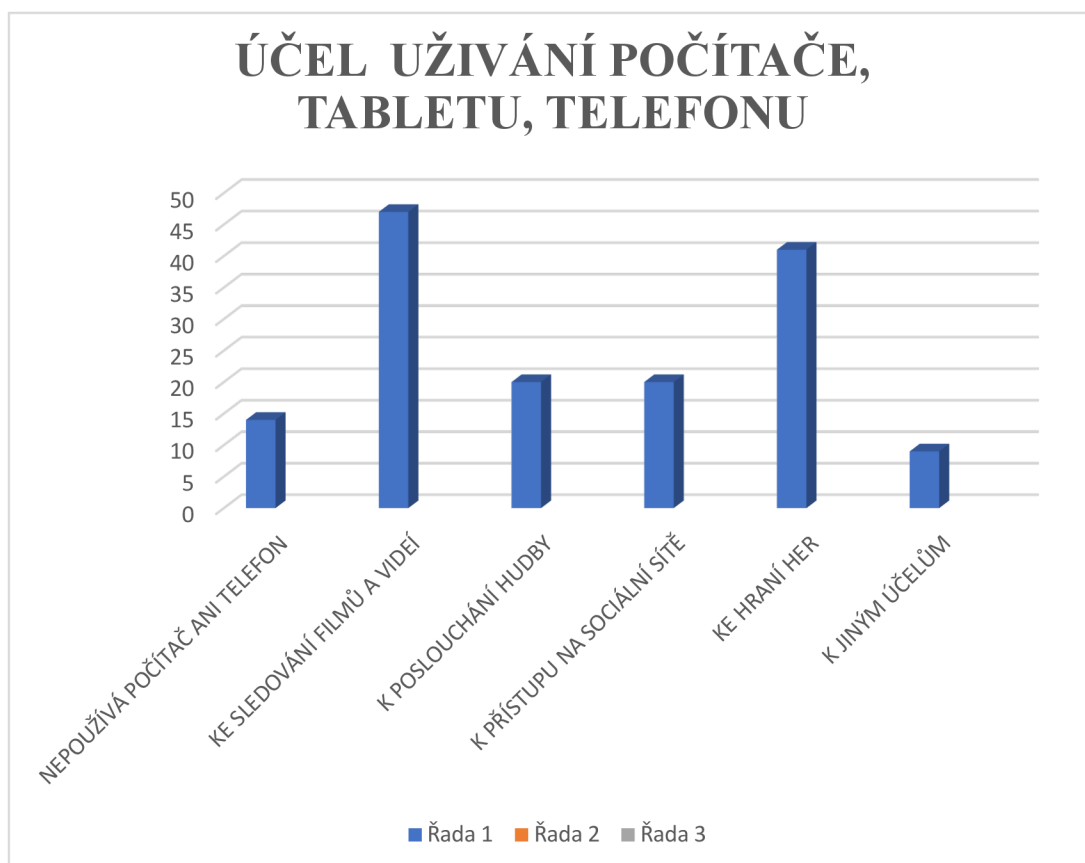
Otázka č. 17 - K jakým účelům nejčastěji používá Vaše dítě počítač a mobilní telefon?

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že děti, které mají přístup k mobilnímu telefonu nebo počítači a tabletu ho nejčastěji využívají ke sledování filmů nebo videí (47x) a hraní her (41x). Z výsledků také vyplývá, že již takto malé děti mají přístup na sociální sítě, neboť v dotazníku tuto skutečnost označilo 20 respondentů. U „jiných účelů“ užití bylo nejčastěji zmíněno prohlížení nebo pořizování fotografií (4x), natáčení videí (2x) a komunikaci s kamarády zmínili 3 respondenti.

Tabulka 16 Účel užívání počítače, tabletu a telefonu

ÚČEL UŽITÍ	POČET RESPONDENTŮ
Ke sledování filmů a videí	47
Ke hraní her	41
K poslouchání hudby	20
K přístupu na sociální sítě	20
Nepoužívá počítač ani telefon	14
K jiným účelům	9

Obrázek 17 Účel užívání počítače, tabletu a telefonu

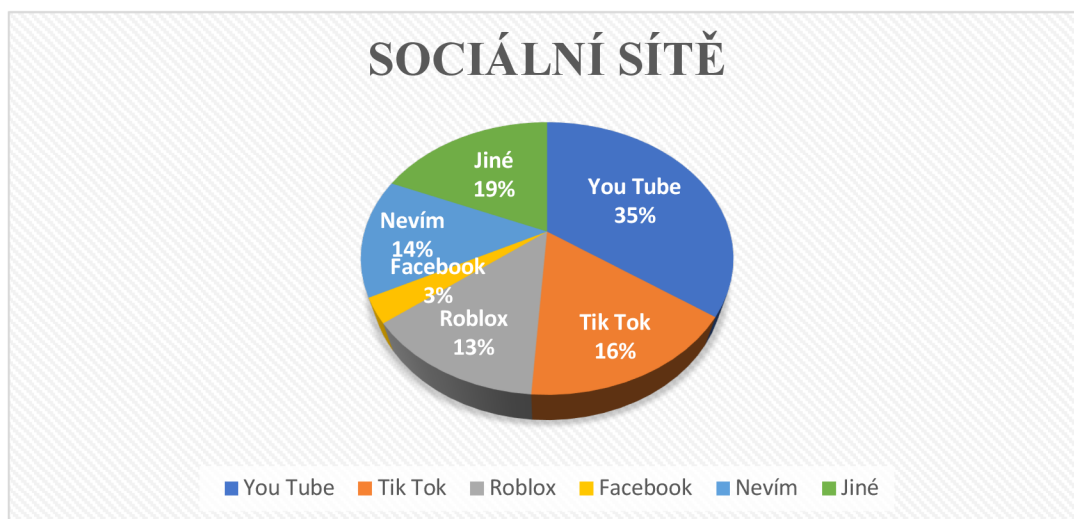
Otázka č. 18 - Které sociální sítě a aplikace Vaše dítě nejčastěji vyhledává?

Rodiče dětí, u kterých součástí volného času tvoří užívání moderních technologií, uvedli, že k nejvyhledávanějším sociálním sítím nebo aplikacím patří především You Tube (47x) a Tik Tok (22x). Mírně znepokojivé by mohlo být zjištění, že 19 rodičů neví, jaké sociální sítě jejich dítě navštěvuje. Dvacet pět rodičů uvedlo, že jejich dítě nenavštěvuje sociální sítě z předložené nabídky, ale některé další, mezi nimiž se například objevil Minecraft (7x), Adopt me (6x), žádné (5x), Among us (3x), Fortnite (2x), Five nights at Freddy's (1x) Grand theft auto (1x).

Tabulka 17 Sociální sítě

NÁZEV SOCIÁLNÍ SÍTĚ	POČET RESPONDENTŮ
You Tube	47
Jiné	25
Tik Tok	22
Nevím	19
Roblox	18
Facebook	4

Obrázek 18 Sociální sítě

5.5 Diskuse a doporučení pro využití volného času předškoláků

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že značná část dětí předškolního věku tráví svůj čas převážně aktivně. Zdravý tělesný i duševní vývoj dětí je velmi důležitý a žádoucí, proto je nutné aktivní trávení volného času podporovat a nabízet rodinám s předškolními dětmi stále nové a atraktivní činnosti. Aktivity pro starší děti v regionu jsou pestřejší, ale předškolák je při výběru omezován svým věkem nebo možnostmi (časovými, dojezdovými, finanční) rodiny. Bylo by dobré rozšířit nabídku takových aktivit, které mohou provozovat celé rodiny za minimálních nákladů. Region nabízí spoustu zajímavých příležitostí. Také by bylo zapotřebí zapojení jednotlivých obcí, které by se v rámci občanské vybavenosti mohly na tuto problematiku zaměřit a nabídku rozšířit tak, aby odpovídala věkovým a vývojovým potřebám předškoláků.

Z výzkumu vyplynulo, že se rodiny nebrání placeným zájmovým aktivitám, a naopak je velmi často s dětmi vyhledávají. Nabídka organizovaných volnočasových aktivit pro předškolní děti není příliš pestrá. Rozšíření nabídky zájmových aktivit při mateřských školách by nabídlo dětem i rodičům další možnosti kvalitního trávení volného času a pomohlo odhalit řadu talentovaných a nadaných dětí, které by pak mohly svůj talent dále rozvíjet. Volnočasové organizace mohou rodičům pomoci se v nabídce zorientovat, popřípadě poskytnout radu při výběru vhodné aktivity pro jejich dítě.

K zamyšlení také stojí, proč dívky navštěvují zájmové kroužky více než chlapci. Je to tím, že chlapci využívají více pobytu na čerstvém vzduchu a tráví svůj čas raději neorganizovaně? Této problematice by bylo vhodné se věnovat a zjistit další možné příčiny této skutečnosti, které nevyplývuly z našeho dotazníkového šetření.

Jak ukázaly výsledky našeho šetření, převážná většina dětí má zálibu ve využívání moderních technologií, ke kterým bezesporu patří mobilní telefon, tablet nebo počítač. Jak již bylo doporučeno v teoretické části této práce, je vhodné mít přehled o tom, jakým aktivitám se děti na těchto přístrojích oddávají. Nemusí vždy znamenat nutné zlo. Naopak mohou přispět k rozvoji kognitivních a poznávacích funkcí a v mnohém je obohatit. Potřebují k tomu, ale pomoc a někdy i spoluúčast dospělého. Ten by měl děti již od mala učit bezpečnému chování při užívání moderních technologií.

Volný čas dětí předškolního věku je obdobím pro ukotvování zvyklostí při jeho trávení. Je jen na nás dospělých, jestli budou tyto zvyklosti přínosné, smysluplné a zábavné. Díky vhodně zvoleným volnočasovým aktivitám mohou děti přijít na to, v čem vynikají, co je baví a na čem by se mohly/chtěly v budoucnu věnovat.

5.6 Zhodnocení naplnění cílů a hypotéz výzkumné části

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak tráví děti předškolního věku svůj volný čas v regionu Dolní Berounky a potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

K výše uvedenému cíli výzkumného šetření byla položena výzkumná otázka:

„Jaké možnosti pro trávení volného času dětí předškolního věku v regionu Dolní Berounky jsou nejčastěji využívány?“

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že děti, tvořící výzkumný vzorek, v tomto regionu tráví průměrně 1,91 hodin venku každý den. Mezi nejoblíbenější aktivní formu trávení volného času dětí patří jízda na kole, pobývání na zahradě, v lese nebo přírodě a sportovní aktivity ať již organizované nebo neorganizované. Z pasivních činností pak převládají rukodělné a výtvarné činnosti, hry s hračkami, se stavebnicemi a sledování televize.

Rodiče s dětmi pak nejčastěji k trávení volného času využívají dětské hřiště, zahradu, okolní přírodu či zoologické nebo botanické zahrady, ale také sportoviště, kulturní akce i zařízení a zábavní centra.

- **Hypotéza 1**

Předškolní děti se ve volném čase více zaměřují na aktivní trávení volného času než na pasivní aktivity.

Hypotéza byla potvrzena.

K vyhodnocení hypotézy byla použita data z dotazníkových položek č. 3, 4, 5, 6, 7.

Z položky č. 3 vyplývá, že mezi nejčastější společné aktivity rodičů s dětmi patří pobyt venku, v parku, na hřišti nebo v lese, který uvedlo celkem 106 respondentů z celkového počtu 108. Na druhém a třetím místě byly označeny možnosti pobyt na zahradě (76 respondentů) a jízda na kole (62 respondentů). Další místo našeho výčtu sice zaujímá tvoření (52 respondentů), ale následující položka opět pokračuje aktivním trávením volného času – procházení se, které označilo 46 respondentů. Rozdělením

činností na pasivní a aktivní trávení volného času jsme zjistili, že u rodičů a dětí předškolního věku, převládají aktivní činnosti, což potvrzuje naši hypotézu.

Položky č. 4 a 5 pak mapovaly čas trávený venku a čas trávený pasivně. Ze zjištěných údajů vyplynulo, že větší část dotazovaných rodin (86%) tráví venku minimálně 1,5 hodiny každá den. Pasivnímu trávení se častěji oddává 42% dotazovaných rodin. Zjištěné údaje, opět potvrzují naši hypotézu.

Položky 6 a 7 poukazují na to, že aktivní trávení času hraje důležitou roli i při činnostech prováděných v domácím prostředí. Je pravdou, že převažují aktivity rukodělného charakteru, ale v oblíbenosti všech možných činností obsadilo aktivní trávení volného času přední příčky tabulek. Toto zjištění nás utvrzuje, že hypotéza 1 je potvrzená.

- **Hypotéza 2**

Rodiče předškolních dětí preferují neplacené zájmové aktivity před placenými.

Hypotéza nebyla potvrzena.

Z položky č. 8 vyplývá, že 39% dětí respondentů nenavštěvuje žádný placený zájmový kroužek. Důvodem však může být nízký věk dětí, pro které ještě nejsou placené zájmové kroužky organizovány. Zbýlých 61% dětí pak navštěvuje minimálně jeden placený zájmový kroužek. Toto zjištění odporuje stanovené hypotéze.

Z položky č. 9 a 10 plyne, že více než polovina (61%) dětí navštěvuje zájmový kroužek v místě bydliště nebo mimo ně, a že mezi preferované zájmové kroužky patří sportovní a hudební, které předpokládají investice rodičů v podobě sportovního oblečení, sportovních pomůcek nebo pořízení hudebního nástroje. Toto tvrzení napovídá, že finanční otázka není při volbě zájmového kroužku prioritou a stanovenou hypotézu tedy popírá.

Položka č. 11 zjišťovala, jak důležitou roli při rozhodování o výběru zájmového kroužku hrají finance. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 47% dotazovaných není placením zájmových kroužků nijak omezeno, 28% rodičů zmínilo, že je placené zájmové aktivity částečně limitují v jejich výběru, ale naopak 14% rodin preferuje pouze placené zájmové kroužky. Jen 11% oslovených vybírá pouze neplacené zájmové kroužky. Toto zjištění opět odporuje stanovené hypotéze.

Z položky č. 12 a 13 vyplanulo, že převážná část rodin se nebrání placeným aktivitám ať už formou kulturních či jiných akcí nebo návštěvou zařízení nabízejících zábavu. K preferovaným způsobům trávení volného času v regionu patří návštěva placených sportovišť, jako jsou bazény, kurty a dále pak se oblibě těší kulturní akce, kulturní zařízení i placená zábavní centra pro děti. Kulturní zařízení pak pravidelně navštěvuje 48% dotazovaných a 38% je navštěvuje jen občas. Jen 14% z dotázaných uvedlo, že nenavštěvuje kulturní zařízení vůbec. Toto zjištění opět nepodporuje stanovenou hypotézu.

Jako klíčový faktor při výběru zájmového útvaru, uvedli dotazovaní v položce č. 14 přání dítěte (80x), kdežto finanční náklady byly označeny ve 31 případech. Toto zjištění opět nepotvrzuje hypotézu 2.

- **Hypotéza 3**

Dívky předškolního věku navštěvují více zájmových kroužků než chlapci.

Hypotéza byla potvrzena.

Z položky č. 1 vyplývá, že se dotazníkového šetření účastnil přibližně stejný počet dívek (57) a chlapců (51). Položka č. 8 nám pak dokládá, že zájmové kroužky z větší části navštěvují děvčata než chlapci. Děti, které navštěvují jeden (27%) nebo dva (25%) kroužky jsou z velké části dívky.

Chlapci, kteří navštěvují kroužek, volí nejčastěji jeden. Naopak děvčata obvykle volí dva i více kroužků. Tato zjištění považujeme za potvrzení stanovené hypotézy.

- **Hypotéza 4**

Děti předškolního věku velmi často tráví svůj volný čas na počítači nebo na mobilním telefonu než návštěvou zájmového kroužku.

Tato hypotéza nebyla potvrzena.

Z položek č. 15, 16, 17 a 18 zjišťujeme, že 34% všech předškolních dětí moderní technologie neužívá vůbec (11%) nebo téměř neužívá (23%). Zbývající část (60%) je využívá, buď každý den (35%) anebo několikrát do týdne (25%). Z dotazníkového šetření pak bylo zjištěno, že z uvedených 60% dotazovaných pouze 25% nenavštěvuje žádný zájmový kroužek. Toto zjištění nepotvrzuje hypotézu, že děti

předškolního věku velmi často tráví svůj volný čas na počítači nebo na mobilním telefonu než návštěvou zájmového kroužku.

Nedílnou součástí doby trávené na počítači tabletu nebo mobilu je sledování filmů a videí (47x), hraní her (41x), poslouchání hudby a přístup na sociální sítě (20). Příjemné zjištění vyplynulo v otázce doby strávené sledováním televize. Ze získaných údajů vyplynulo, že převážná část dotazovaných (79%) netráví u televize více než 2 hodiny denně.

Závěr

Tato práce se zabývala analýzou náplně volného času dětí předškolního věku v Regionu Dolní Berounka. Zaměřila se na jednotlivé činnosti, které mohou děti provozovat ve svém volném čase. Snahou bylo zjistit, jaké jsou nejoblíbenější volnočasové aktivity rodin s takto malými dětmi a zda rodiny využívají nabídky zájmových kroužků v regionu.

V teoretické části práce byl vymezen volný čas a zmíněny funkce a význam volného času. Zabývala se také formami trávení volného času. Zaměřila se na volný čas dětí předškolního věku a činitelé, kteří volný čas ovlivňují.

V další části jsme se věnovali vývoji předškolních dětí a uvedli charakteristické znaky tohoto období po stránce motorického, kognitivního, emočního a sociálního vývoje, tělesných znaků, kresby a řeči.

Další kapitola byla věnována rodině předškoláka, jejímu významu, funkci i výchovným stylům v rodině. Zaměřili jsme se také na rodinu a volný čas dětí předškolního věku včetně hry a hračky a nezapomněla jsme ani na moderní technologie jako součást volného času dětí předškolního věku.

Poslední kapitola teoretické části práce byla zaměřena na Region Dolní Berounky a možnosti trávení volného času předškoláků včetně zařízení pro zájmové vzdělávání dětí předškolního věku.

Praktická část byla zaměřena na výzkum možností trávení volného času předškoláků v regionu. Formou dotazníkového šetření jsme se pokusili zmapovat, jak tráví děti předškolního věku volný čas, zda navštěvují zájmové kroužky, popřípadě jaké a kolikrát týdně, zda rodiče preferují placené nebo neplacené volnočasové aktivity a dále také, co rozhoduje o výběru volnočasových aktivit.

Výsledky praktické části ukazují, že možnosti trávení volného času v Regionu Dolní Berounky jsou široké a preference rodičů dětí předškolního věku jsou ovlivňovány celou řadou činitelů, mezi kterými prvenství zaujímá zájem dítěte. I přes tento fakt je zájem o organizované trávení volného času předškoláka poměrně malý. Proto bychom doporučili zaměřit se v dalším výzkumu právě na tuto problematiku.

Seznam použité literatury a zdrojů

ALLEN, K., MAROTZ, L. R., *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 2. Překlad Petra Vlčková. Praha: Portál, 2002. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7367-055-0.

BACUS-LINDROTH, A. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009.

ČAPKOVÁ, D. *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku do konce 18. století*. 1.vyd Praha: SPN, 1980. 232s. Ústřední ústav pro vzděl. Pedagogických pracovníků.

ČÁP, J; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.

DAVID, R. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika, mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty, rodina a základy rodinného práva*. 1. vyd. Olomouc, 1999 ISBN 80-7182-076-8.

DONAHUE, K., CRASSONS, K. *Right from the start: A practical guide for helping young children with autism*. Lanham, MD: Rowman, Littlefield, 2019.

DONALDSON, C. *The Millennials Are Here!* PNLQ Quarterly, 2006. 71(1), 21-26.

DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte: tělesná výchova ve vzdělávacím programu mateřské školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-693-4.

DUNOVSKÝ, J.: *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.

SCHAEFER, E., CAMPBELL, f., GOLDSTEIN, S. *Parental beliefs and values related to family risk, educational intervention, and child academic competence*. *Early Childhood Research Quarterly*. 1991. 6. 167-182. 10.1016/0885-2006(91)90005-6.

ERIKSON, E., H. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.

GILLERNOVÁ, I., BURIÁNEK, J. *Základy psychologie, sociologie*. Fortuna Libri (ČR), 2009. 80-7168-749-9.

- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: UK, 2002. ISBN 80-7290-128-1.
- HAVLÍK, R., KOŤA, J., *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-2620-042-0.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
- HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: Soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOSKOVCOVÁ, HORÁKOVÁ, S. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8.
- JANIŠ, K., LOUDOVÁ, I., JANIŠ, K. ml., *Frekventované pojmy z oblasti teorie výchovy (slovník)*, GAUDEAMUS, r. 2011, ISBN 978- 80- 7435- 124- 2.
- JANIŠ, K., SKOPALOVÁ J., JANIŠ, K ml. *Slovník vybraných pojmů k oblasti prevence rizikového chování*. 1. vydání. Opava: Slezská univerzita, 2017. Fakulta veřejných politik, ISBN 978-80-7510-237-9.
- JEDLIČKA, R. *Pedagogická psychologie pro učitele*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-2164-9.
- JŮVA, V., SVOBODOVÁ, J. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-19-2.

- KALPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. 1 yd. Portál, 2012. 176 s. ISBN 978-80-262-0450-3.
- KASÁČOVÁ, B., LUPTÁKOVÁ, K. *Sociálne aspekty detstva a výchovy*, Banský Bystrica, 2007 Pedagogická fakulta, Univerzita Mateje Bela, ISBN 978-80-8083-455-5
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KŘHN, KUGLER, SCHMALEN, WEICHENBERGER, WITT a GALLINAT (2019). *Způsobuje hraní násilných videoher agresí? Dlouhodobá intervenční studie*. in JANIŠ, K. a KOCOURKOVÁ, V. *Média u dětí předškolního věku. Media 4u Magazine*. 2019, roč. 16, č. 4, s. 1-9, 10 s. ISSN 1214-9187.
- KOHOUTEK, R. *Vývoj a výchova dítěte v rodině*. Olomoučany: Final tisk, 1998. ISBN 80-7204-105-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psýché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.
- LENHART, A., KAHNE, J., MIDDAUGH, E., RANKIN MACGILL, A., EVANS, C., & VITAK, J. (2008) *Teens, Video Games, and Civics: teens' gaming experiences are diverse and include significant social interaction and civic engagement*. Washington, DC: Pew Internet and American Life Project. LIVINGSTONE, S., HADDON, L. *Kids online*. Bristol: Policy Press, 2009. ISBN 978-1-84742-438-9.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Třetí vydání. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9.
- MERTIN, M., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

- MIŠUCOVÁ, V., *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století*. 1. vyd. Ústřední ústav pro vzdělávání pedagogických pracovníků, 265 s.
- NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- NOVÁK, T. O otcovské roli. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-7883-9.
- OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*. Liberec: Technická univerzita, 69s., 2002. ISBN 80-7083-565-3.
- OPRAVILOVÁ, E. . *Předškolní pedagogika II*. Liberec: Technická univerzita, 2004. ISBN 80-7083-565-3.
- PALONCYOVÁ, J., VIDOVIČOVÁ, L. *Zpráva o rodině*. Praha: VÚPSV, v. v. i. 2020.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-569-5.
- PÁVKOVA, J. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2001. ISBN 80- 7178-711-6. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Vyd. Praha: Karolinum, 2014.148 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
- PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Nakladatelství Doplněk, Brno 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- PŘADA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 1999. ISBN 80-210-2033-4
- PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. ISBN 74-06-14.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. Praha: Paido, 2006. ISBN: 80-7315-126-X.

SPOUSTA, V. a kolektiv *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

STŘELEČEK, S., MARÁDOVÁ, E., MARHOUNOVÁ, J., ŘEHULKA, E. *Kapitoly z rodinné výchovy: pro střední školy*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-84-8.

ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN: 80-86384-00-4.

ZVÍRTOVSKÝ, M. *Sebevýchova: Teorie a praxe pedagogického ovlivňování sebe sama*. Praha: Grada. 2020. ISBN: 978-80-271-2425-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

HBSC. *Mladí Češi jsou ve volném čase aktivní* [online]. 2019 [cit. 2022-03-31], DOI: <https://zdravagenerace.cz/reports/volny-cas/>.

KABÁT. *prezentace Svazek obcí Region Dolní Berounka*.PDF.

KOPECKÝ, Kamil. *Problém zvaný Tik Tok* [online]. 4. 1. 2019 [cit. 2022-03-14], DOI: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-onlinekomunikaci/socialni-site/1403-problem-zvany-tik-tok>.

JANÁK, L. *DEMOGRAFICKÁ STUDIE – OBEC LETY*, 2017. PDF

PRŮZKUM AGENTURY NMS. *Market Research*. [online]. 4. 1. 2020 [cit. 2022-03-14], <https://www.331.cz/pruzkum-2020-jak-deti-a-mladez-travi-svuj-volny-cas/>.

SVAZEK OBCÍ REGION DOLNÍ BEROUNKA. [online]. 8. 3. 2022 [cit. 2022-04-11], <https://www.dolniberounka.cz/>.

ŠINDLEROVÁ, V. Niva Berounky. Územní studie krajiny správního obvodu ORP Černošice, 2019.

ŽUMÁROVÁ, M. *Computers and Children's Leisure Time*. Procedia – Social and Behavioral Sciences, Volume 176, 2015, p. 779-786, doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.540

Seznam obrázků a tabulek

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Pohlaví dětí</i>	51
Obrázek 2 <i>Věk dětí</i>	52
Obrázek 3 <i>Aktivity rodičů s dětmi</i>	54
Obrázek 4 <i>Čas trávený venku</i>	55
Obrázek 5 <i>Čas trávený pasivně</i>	57
Obrázek 6 <i>Čas trávený doma</i>	59
Obrázek 7 <i>Počet placených kroužků</i>	63
Obrázek 8 <i>Návštěvnost kroužků chlapci vs. děvčata</i>	69
Obrázek 9 <i>Místo konání kroužků</i>	65
Obrázek 10 <i>Druhy zájmových kroužků</i>	66
Obrázek 11 <i>Placené vs. neplacené</i>	67
Obrázek 12 <i>Možnosti trávení volného času</i>	69
Obrázek 13 <i>Navštěvování kulturních zařízení</i>	70
Obrázek 14 <i>Činitelé ovlivňující výběr volnočasových aktivit</i>	71
Obrázek 15 <i>Čas strávený na počítači, tabletu nebo telefonu</i>	73
Obrázek 16 <i>Doba strávená u TV</i>	74
Obrázek 17 <i>Účel užívání počítače, tabletu nebo telefonu</i>	75
Obrázek 18 <i>Sociální síť</i>	676

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Věk dětí</i>	52
Tabulka 2 <i>Aktivita rodičů s dětmi</i>	43
Tabulka 3 <i>Čas trávený venku</i>	55
Tabulka 4 <i>Čas trávený pasivně</i>	56
Tabulka 5 <i>Čas trávený doma</i>	58
Tabulka 6 <i>Činnosti dětí podle oblíbenosti</i>	60
Tabulka 7 <i>Počet placených kroužků</i>	63
Tabulka 8 <i>Místo konání kroužků</i>	64
Tabulka 9 <i>Druhy zájmových kroužků</i>	65
Tabulka 10 <i>Placené vs. neplacené</i>	67
Tabulka 11 <i>Možnosti trávení volného času</i>	68
Tabulka 12 <i>Navštěvování kulturních zařízení</i>	69
Tabulka 13 <i>Činitelé ovlivňující výběr volnočasových aktivit</i>	70
Tabulka 14 <i>Čas strávený na počítači, tabletu nebo telefonu</i>	72
Tabulka 15 <i>Doba strávená u TV</i>	73
Tabulka 16 <i>Účel užívání počítače, tabletu nebo telefonu</i>	75
Tabulka 17 <i>Sociální sítě</i>	76

Seznam příloh

Příloha P I: Dotazník pro rodiče dětí předškolního věku

Dotazník pro rodiče předškolních dětí

MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU V REGIONU DOLNÍ BEROUNKY

Dobrý den,

dovolte mi touto cestou požádat o spolupráci s vyplňováním dotazníku, týkajícího se volnočasových aktivit předškolních dětí v regionu Dolní Berounky. Předkládaný dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pro mou bakalářskou práci, která se tímto tématem zabývá. Prosim o pečlivé přečtení následujících otázek a jejich pravdivé zodpovězení. Vhodné odpovědi označte křížkem. Děkuji za Vaši ochotu a čas.

1. Jaké je pohlaví Vašeho dítěte?

- DÍVKA
- CHLAPEC

2. Jaký je věk Vašeho dítěte? (vyberte jednu z možností)

- 2 ROKY
- 3 ROKY
- 4 ROKY
- 5 LET
- 6 LET

3. Jak trávíte společně se svými dětmi volný čas? (možno vybrat více možností)

- VENKU - V PARKU, NA HŘIŠTI, V LESE....
- SPORTEM – organizovaně i neorganizovaně
- NA ZAHRADĚ
- POBÝVÁ V ULICÍCH

- JEZDÍ NA KOLE
- JEZDÍ NA BRUSLÍCH
- NA DĚTSKÉM HŘIŠTI S PROLÉZAČKAMI
- PROCHÁZÍME SE
- PROVOZUJEME TURISTIKU
- NÁVŠTĚVOU ZOO NEBO BOTANICKÝCH ZAHRAD
- SLEDOVÁNÍM TV
- NÁVŠTĚVOU KINA NEBO DIVADLA
- SPOLEČNOU ČETBOU KNIH, ČASOPISŮ
- HRANÍM SPOLEČENSKÝCH A DESKOVÝCH HER
- TVOŘENÍM (malování, kreslení, modelování apod).
- MONTÁŽNÍMI A DEMONTÁŽNÍMI ČINNOSTMI (Lego, kostky apod.)
- POSLECHEM HUDBY NEBO HROU NA HUDEBNÍ NÁSTROJ
- U SVÝCH KAMARÁDŮ DOMA
- JINÝM ZPŮSOBEM (prosím, uveďte jak).....

4. Kolik hodin denně tráví Vaše dítě venku? (vyberte jednu z možností)

- 0 - 0,5 hodiny KAŽDÝ DEN
- 1 hodina KAŽDÝ DEN
- 1,5 hodiny KAŽDÝ DEN
- 2 hodiny KAŽDÝ DEN
- 2,5 hodiny A VÍCE KAŽDÝ DEN

5. Kolik hodin denně tráví Vaše dítě pasivně (ležení, nicnedělání, sledování filmů apod.)? (vyberte jednu z možností)

- 0 - 0,5 hodiny KAŽDÝ DEN
- 1 hodina KAŽDÝ DEN
- 1,5 hodiny KAŽDÝ DEN
- 2 hodiny KAŽDÝ DEN
- 2,5 hodiny A VÍCE KAŽDÝ DEN

6. Co dělá Vaše dítě nejčastěji, když jste doma? (možno vybrat více možností)

- POMÁHÁ S DOMÁCÍMI PRÁCEMI
- SLEDUJE TV
- JE NA POČÍTAČI/MOBILU/TABLETU
- HRAJE SI S HRAČKAMI
- KRESLÍ
- STAVÍ SI ZE STAVEBNICE
- POBÝVÁ NA ZAHRADĚ
- CVIČÍ, TANČÍ NEBO SE JINAK HÝBE
- PEČUJE O DOMÁCÍHO MAZLÍČKA
- RUČNÍ PRÁCE
- LEŽÍ, SPÍ
- NUDÍ SE

7. Jaká je nejoblíbenější činnost Vašeho dítěte ve volném čase?

.....
.....

8. Kolik placených zájmových kroužků navštěvuje Vaše dítě? (vyberte jednu z možností)

- ŽÁDNÝ
- JEDEN
- DVA
- TŘI A VÍCE

9. Kde tyto kroužky navštěvuje? (vyberte jednu z možností)

- V MÍSTĚ BYDLIŠTĚ
- V JINÉM MĚSTĚ
- V MÍSTĚ BYDLIŠTĚ I V JINÉM MĚSTĚ
- NIKDE

10. Jaké kroužky navštěvuje Vaše dítě? (možno vybrat více možností)

- ŽÁDNÉ
- SPORTOVNÍ/POHYBOVÉ/TANEČNÍ
- VÝTVARNÉ/RUKODĚLNÉ
- HUDEBNÍ
- JAZYKOVÉ
- TECHNICKÉ
- PŘÍRODOVĚDNÉ
- JINÉ (prosím, uveďte jaké).....

11. Dáváte při výběru zájmového kroužku přednost neplacenému před placeným? (vyberte jednu z možností)

- NE, PLACENÉ KOUŽKY MĚ NIJAK NEOMEZUJÍ PŘI VÝBĚRU
- ČÁSTEČNĚ ANO, MUSÍM ZVAŽOVAT VÝBĚR V RÁMCI ROZPOČTU

- PREFERUJI POUZE PLACENÉ ZÁJMOVÉ KROUŽKY
- VYBÍRÁM POUZE NEPLACENÉ ZÁJMOVÉ KROUŽKY

12. Jaké možnosti k trávení volného využíváte z nabídky regionu? (možno vybrat více možností)

- SPORTOVNÍ A DĚTSKÁ HŘIŠTĚ
- LESY, PARKY, PŘÍRODA
- ŘEKU A OKOLÍ
- KULTRUNÍ AKCE A TRADICE- PRŮVODY, POUTĚ APOD.
- KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ
- PLACENÁ ZÁBAVNÍ CENTRA
- NAUČNÉ STEZKY
- HISTORICKÉ PAMÁTKA, MUZEA APOD.
- SPORTOVIŠTE A PLACENÉ SPORTOVNÍ AKTIVITY
- JINÉ

13. Jak často navštěvujete s dětmi kulturní zařízení, vystoupení, projekce kina, koncerty apod.? (vyberte jednu z možností)

- PRAVIDLENĚ, VÍCE NEŽ 6 X ZA ROK
- OBČAS, MÉNĚ NEŽ 6 X ZA ROK
- VŮBEC

14. Pro výběr volnočasových aktivit je pro Vás rozhodující: (možno vybrat více možností)

- FINANČNÍ NÁKLADY S AKTIVITOU SPOJENÉ
- VZDÁLENOST OD VAŠEHO BYDLIŠTĚ
- PŘÁNÍ DÍTĚTE

- VAŠE ČASOVÉ MOŽNOSTI
- ATRAKTIVITA VOLNOČASOVÉ AKTIVITY
- NĚCO JINÉHO (uved'te prosím,
co).....

15. Jak často během týdne tráví Vaše dítě volný čas na počítači, telefonu nebo tabletu? (vyberte jednu z možností)

- KAŽDÝ DEN
- NĚKOLIKRÁT DO TÝDNE
- TĚMĚŘ NIKDY
- NIKDY

16. Kolik hodin denně stráví Vaše dítě sledováním televize? (vyberte jednu z možností)

- 0 – 2 H
- 2 – 3 H
- 3 – 4 H
- 5 H A VÍCE

17. K jakým účelům nejčastěji používá Vaše dítě počítač a mobilní telefon? (možno vybrat více možností)

- NEPOUŽÍVÁ POČÍTAČ ANI MOBILNÍ TELFON
- KE SLEDOVÁNÍ VIDEÍ, FILMŮ APOD.
- K POSLOUCHÁNÍ HUDBY
- K PŘÍSTUPU NA SOCIÁLNÍ SÍTĚ (Tik-Tok. Roblox apod.)
- KE HRANÍ HER

K JINÝM ÚČELŮM (uved'te, prosím
k jakým).....

**18. Které sociální sítě a aplikace Vaše dítě nejčastěji vyhledává? (možno vybrat
více možností)**

YOU TUBE

TIK TOK

FACEBOOK

ROBLOX

NEVÍM

JINÉ

Děkuji za vyplnění dotazníku.